

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1965: 37

Justitiedepartementet

SAMMANSTÄLLNING AV REMISSYTTRANDEN

**ÖVER FÖRFATTNINGSUTREDNINGENS
FÖRSLAG TILL NY FÖRFATTNING**

UTARBETAD INOM JUSTITIEDEPARTEMENTET

Del 5: Förslaget till riksdagsordning

Stockholm 1965

*SOU
1965:37A*

STATENS

OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1965

Kronologisk förteckning

1. Sveriges sjöterritorium. Kihlström. 135 s. + 1 utviksblad. U.
2. Sammanställning av remissyttranden över författningsutredningens förslag till ny författning. Del 1: Allmänna uttalanden samt 1 och 2 kap. i förslaget till regeringsform. Norstedt & Söner. 188 s. Ju.
3. Sammanställning av remissyttranden över författningsutredningens förslag till ny författning. Del 2: Kap. 3, 4 och 5 i förslaget till regeringsform. Norstedt & Söner. 120 s. Ju.
4. Tandvårdsförsäkring. Kihlström. 186 s. S.
5. Måttenheter. Kihlström. 47 s. Fi.
6. Om den kommunala självstyrelsens lokala förankring. Esselte. 100 s. I.
7. Praktisk- och feriearbetsförmedling. Esselte. 177 s. I.
8. Skånes och Hallands vattenförsörjning. Esselte. 513 s. + 5 st. kartbilagor. K.
9. Arbetsmarknadspolitik. Esselte. 567 s. I.
10. Antikvitetskollegiet. Esselte. 281 s. E.
11. Utbyggnaden av universitet och högskolor. Lokalisering och kostnader I. Esselte. 280 s. E.
12. Utbyggnaden av universitet och högskolor. Lokalisering och kostnader II. Specialutredningar. Esselte. 741 s. E.
13. Rättegångshjälp. Norstedt & Söner. 166 s. Ju.
14. Godtrosförvärv av lösöre. Norstedt & Söner. 241 s. Ju.
15. De svenska utlandsförsamlingarnas ekonomi. Esselte. 129 s. E.
16. Ny jordförvärvslag. Hæggström. 193 s. Jo.
17. Fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap. Beckman. 94 s. Ju.
18. Fartygs befälhavare. Gemensamt haveri och dispatch. Ansvarsbestämmelser m. m. Esselte. 221 s. Ju.
19. Friluftslivet i Sverige. Del II. Friluftslivet i samhällsplaneringen. Svenska Reproduktions AB. 383 s. + 1 st. kartbilaga. K.
20. Radions och televisionens framtid i Sverige I. Bakgrund och förutsättningar, programfrågor. Organisations- och finansieringsfrågor. Hæggström. 530 s. K.
21. Radions och televisionens framtid i Sverige II. Bildnings- och undervisningsverksamhet. Forskningsfrågor. Hæggström. 227 s. K.
22. Dagstidningarnas ekonomiska villkor. Esselte. 212 s. + 1 st. kartbilaga. Ju.
23. Uppbördsfrågor. Esselte. 228 s. Fi.
24. Institutet för arbetshygien och arbetsfysiologi. Kihlström. 88 s. S.
25. Studieplaner för lärarutbildning. Esselte 490 s. E.
26. Ändringar i ensittarlagen m. m. Esselte. 61 s. Ju.
27. De svenska jordbruksprodukternas distributions- och marginalförhållanden. Esselte. 192 s. Jo.
28. Nytt skattesystem. Remissyttranden. Esselte. 633 s. Fi.
29. Lärarutbildningen IV: 1. Esselte. 714 s. E.
30. Lärarutbildningen IV: 2. Esselte. Utkommer senare.
31. Specialundersökningar om lärarutbildning V. Esselte. 441 s. E.
32. Höjd bostadsstandard. Esselte. 572 s. I.
33. Vägmarken. Kungl. Luftfartsstyrelsen. 274 s. K.
34. Sammanställning av remissyttranden över författningsutredningens förslag till ny författning. Del 4. Kap. 7, 8, 9 och 10 i förslaget till regeringsform samt övergångsbestämmelserna. Esselte. 104 s. Ju.
35. Nykterhet i trafik. Esselte. 91 s. K.
36. Sveriges släktnamn 1965. AB E G Johanssons Boktryckeri, Karlshamn. 476 s. H.
37. Sammanställning av remissyttranden över författningsutredningens förslag till ny författning. Del 5. Förslaget till riksdagsordning. Norstedt & Söner. 46 s. Ju.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1965:37

Justitiedepartementet

SAMMANSTÄLLNING AV REMISSYTTRANDEN

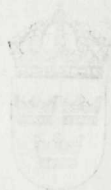
ÖVER FÖRFATTNINGSUTREDNINGENS
FÖRSLAG TILL NY FÖRFATTNING

UTARBETAD INOM JUSTITIEDEPARTEMENTET

Del 5: Förslaget till riksdagsordning

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG

STOCKHOLM 1965

SAMMANSTÄLLNING
AV REMISSYTTRANDEN

ÖVER FÖRÄTTNINGSTREDDNINGENS
FÖRSLAG TILL NY FÖRÄTTNING

• FÖRÄTTAD INOM JUSTITIEDEPARTEMENTET

Del 5: Förslag till riksdagsordning

Innehåll

Förslaget till riksdagsordning

Remissorgan och remissuppdrag m. m.	5
Allmänna uttalanden	7

1 KAP.

De särskilda paragraferna	9
1 §	9
2—4 §§	9
5 §	10
6 och 7 §§	10
8 §	10
9 och 10 §§	11
11 §	11
12 §	11
13 och 14 §§	12
15 §	12
16 och 17 §§	12
18 §	12
19 §	13
20 §	13
21 §	14

2 KAP.

De särskilda paragraferna	15
1 §	15
2 §	15
3 och 4 §§	25
5 §	25
6 §	25
7 §	25
8—12 §§	26

3 KAP.

De särskilda paragraferna	27
1 §	27
2 §	27
3 §	29
4 och 5 §§	30
6 §	30
7—10 §§	30
11 §	30

12 §		31
13 §		31
14 §		31
15 §		31
16 §		31
17 och 18 §§		32
19 §		32
20 §		32

4 KAP.

De särskilda paragraferna	32
1—3 §§	32
4 §	32
5—10 §§	32

5 KAP.

Allmänna uttalanden	33
De särskilda paragraferna	33
1 §	33
2 §	33
3—7 §§	33
8 §	33
9 §	34
10 §	34
11 §	34
12—14 §	34

6 KAP.

Allmänna uttalanden	35
De särskilda paragraferna	35
1—4 §§	35
5 §	42
6 §	43
7 §	44

Vissa frågor rörande arbetsförhållandena inom riksdagen	45
---	----

FÖRSLAGET TILL RIKSDAGSORDNING

Remissorgan och remissupdrag m. m.

Författningsutredningens förslag till riksdagsordning (SOU 1963: 16 och 18) har i sin helhet för yttrande remitterats till
länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Kronobergs, Kalmar, Blekinge,
Malmöhus, Hallands, Älvsborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kop-
parbergs, Gävleborgs och Västerbottens län,

fullmäktige i riksbanken,
fullmäktige i riksgäldskontoret,
riksdagens justitieombudsman,
riksdagens militieombudsman,
Landsorganisationen i Sverige,
Svenska arbetsgivareföreningen,
Tjänstemännens centralorganisation,
Statstjänstemännens riksförbund,
Sveriges akademikers centralorganisation,
Riksförbundet Landsbygdens folk,
Kooperativa förbundet,
Sveriges industriförbund,
Svenska landstingsförbundet,
Svenska stadsförbundet samt
Svenska kommunförbundet.

För yttrande företrädesvis över vissa delar (nedan angivna inom parentes) av förslaget till riksdagsordning har detta remitterats till
riksåklagarämbetet (6 kap. 7 §),
riksrevisionsverket (såvitt angår budgetfrågor),
statskontoret (såvitt angår budgetfrågor och bestämmelserna i 6 kap.),
statistiska centralbyrån (2 kap. 2 §),
konjunkturinstitutet (såvitt angår budgetfrågor),
kanslern för rikets universitet (2 kap. 2 §),
skolöverstyrelsen (2 kap. 2 §),
försvarets civilförvaltning (såvitt angår budgetfrågor),
generaltullstyrelsen (2 kap. 2 §),
statens lönenämnd (5 kap. 11 §),
statens avtalsnämnd (5 kap. 11 §),
besvärssakkunniga (1 kap. 16 §, 3 kap. 17 §, 5 kap. 11 § och 6 kap.) och
offentlighetskommittén (1 kap. 12 § och 3 kap. 16 §).

Remissvar har avgivits av samtliga ovannämnda remissorgan utom Svenska arbetsgivareföreningen, Statstjänstemännens riksförbund, Kooperativa förbundet och Sveriges industriförbund.

Riksförbundet Landsbygdens folk har avgivit sitt yttrande tillsammans med Sveriges lantbruksförbund.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har bifogat yttrande från länets landstings förvaltningsutskott. Kanslern för rikets universitet har överlämnat yttranden från större akademiska konsistoriet i Uppsala, teologiska, juridiska, medicinska, humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna vid universitetet i Uppsala, större akademiska konsistoriet i Lund, större akademiska konsistoriet i Göteborg, större akademiska konsistoriet i Stockholm, interimsstyrelsen för universitetet i Umeå, lärarkollegierna vid medicinska högskolan och tandläkarhögskolan i Umeå, lärarkollegierna vid karolinska institutet, vid tandläkarhögskolorna i Stockholm och Malmö samt vid handelshögskolan i Göteborg. Landsorganisationen i Sverige har överlämnat yttrande från statstjänarkartellen. Sveriges akademikers centralorganisation har bifogat yttrande från Sveriges juristförbund.

Sveriges hantverks- och industriorganisation samt Sveriges konservativa studentförbund har utan remiss i inkomna skrifter utvecklat synpunkter på olika delar av förslaget.

Flera remissorgan har i sina yttranden nöjt sig med uttalanden i vissa av de frågor eller avsnitt remissen omfattat. Under varje avsnitt i den följande sammanställningen redovisas endast sådana yttranden, i vilka avsnittet i fråga uttryckligen berörts (jfr del 1 SOU 1965: 2 s. 8).

Remissorganens uttalanden har så gott som genomgående gjorts med utgångspunkt från enkammaralternativets förslag till riksdagsordning. Remissammanställningen har därför upprättats efter kapitel- och paragrafindelningen i enkammaralternativet. Om ej annat framgår av sammanhanget avser de redovisade yttrandena förslaget enligt detta alternativ.

Allmänna uttalanden

Helhetsomdömen om förslaget förekommer blott i ett jämförelsevis begränsat antal remissyttranden. I den mån sådana helhetsomdömen gjorts är uttalandena om förslaget genomgående positiva. *Länsstyrelsen i Stockholms län* finner förslaget till riksdagsordning vara på det hela taget väl disponerat och utformat. Förslaget upptar en hel del till synes goda och välkomna uppslag till rationalisering och förenkling av riksdagens verksamhetsformer. Även om förslaget bibehållit åtskilligt av det nuvarande riksdagsskickets allmänna struktur, ger en jämförelse mellan förslaget och den nuvarande riksdagsordningen vid handen att behovet av en total omredigering av riksdagsordningen varit mycket påtagligt. I fråga om de föreslagna reformerna vill länsstyrelsen särskilt uttala sin anslutning till den förordade omläggningen av riksdagens årliga sessionstid, varigenom vinnes att nyvalda riksdagsledamöter träder i funktion utan nu rådande tidsutdräkt, samt till förslagets lösning av frågan om riksdagens utskottsorganisation. Vad sistnämnda lösning beträffar finner länsstyrelsen denna med rätta ha i den offentliga diskussionen betecknats som både formellt elegant och sakligt tilltalande. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* tillstyrker att den nya riksdagsordningen uppbygges efter de principer som författningsutredningen förordat. Förslaget att i en ny riksdagsordning jämte därvid fogade tilläggsbestämmelser samla icke blott den del av den nuvarande riksdagsordningen, som reglerar riksdagens arbetsformer, utan även riksdagsstadgan och ordningsstadgorna medför enligt länsstyrelsen att bestämmelserna på området blir mera koncentrerade och lättöverskådliga. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* finner det framlagda förslaget till ändrade arbetsformer för riksdagen vara i allt väsentligt ändamålsenligt och ägnat att bidra till ett effektivt och planmässigt riksdagsarbete. Länsstyrelsen anser sig därför kunna tillstyrka förslagets huvudlinjer. Liknande uttalanden gör *länsstyrelserna i Kronobergs och Värmlands län*.

Utredningens förslag till riksdagsordning lämnas utan erinran av *länsstyrelserna i Kalmar och Örebro län* samt *Svenska kommunförbundet*. *Riksdagens justitieombudsman*, som inskränkt sin granskning av förslaget till de delar som direkt berör hans verksamhet, har ej heller något att erinra mot förslaget.

Länsstyrelsen i Hallands län betonar att vissa lagrum i förslaget är avfattade med utgångspunkt från nu gällande förhållanden. Åtskilliga av de ämnen lagrummen behandlar, exempelvis justitieombudsmannens ställning, är nu föremål för särskilda utredningar. Skulle dessa utredningar komma att resultera i att rådande förhållanden ändras, kan, framhåller länsstyrelsen, det framlagda förslaget till riksdagsordning behöva överses.

Allmänna synpunkter på en ändrad reglering av riksdagens arbetsformer utvecklas av *Sveriges hantverks- och industriorganisation*. Skall riksdagen även i framtiden kunna fungera som en representativ lekmanaförsamling, sammansatt av medborgare som är intresserade för samhällets angelägenheter och som samtidigt har nära kontakt med produktionsliv och samhällsförhållanden, är det enligt organisationen nödvändigt att alla tendenser till byråkratisering av riksdagens arbete motverkas. Stor energi måste därför inriktas på att rationalisera och koncentrera beredningen av riksdagens ärenden och att förenkla beslutsformerna. En viktig uppgift är därvid att i alla lägen söka åstadkomma en långtgående decentralisering av statsverksamheten till ämbetsverk och andra förvaltningsorgan, så att riksdagen icke nödgas i detalj sysselsätta sig med förvaltningarnas personalstater, omkostnadsanslag o. dyl. Med hjälp av en utökad riksdagsrevision bör det vara möjligt för riksdagen att genom stickprovskontroller och redovisning från ämbetsverk och andra organ erhålla erforderlig klarhet om medlens behöriga och rationella användning.

1 KAP.

Riksmöten och riksdagssammanträden

1 §.

Länsstyrelsen i Stockholms län ifrågasätter det praktiska behovet av en uttrycklig bestämmelse i riksdagsordningen av innehåll att »urtima riksmöte må hållas endast under tid då lagtima riksmöte icke pågår».

2—4 §§.

Förslaget om en omläggning av riksdagens arbetsår så att riksdagsarbetet börjar den 15 oktober och pågår följande vår finner *länsstyrelsen i Västerbottens län* vara förenat med fördelar. Härigenom uppnås bl. a. överensstämmelse mellan valperiodens början och riksdagsarbetets påbörjande och undvikes under år med ordinarie val till riksdagen att, såsom nu är fallet, den äldre uppsättningen riksdagsledamöter kvarsitter under den efter valet följande höstperioden. Även *länsstyrelsen i Stockholms län* ställer sig positiv till förslaget. *Sveriges hantverks- och industriorganisation* finner den föreslagna omläggningen ägnad att skapa en bättre arbetsrytm och möjliggöra en mera koncentrerad behandling av riksdagens ärenden. Såsom företrädare för en del av näringslivet vill organisationen kraftigt understryka önskvärdheten av att riksdagens arbete kan försiggå med så stor koncentration och i så ändamålsenliga former som möjligt. Skall riksdagen på ett representativt sätt kunna avspegla olika samhällsgruppers uppfattning och inflytande, är det angeläget att självständiga företagare och företagsledare likaväl som andra yrkeskategorier får praktiska möjligheter att ägna sig åt arbetsuppgifter i riksdagen. Den utökning av statsverksamheten och förlängning av riksdagens arbetstid, som undan för undan har skett, har emellertid lett till att många företagare, som i och för sig skulle ha kvalifikationer och intresse för att delta i riksdagens arbete, måste avstå från denna medborgerliga insats av hänsyn till sin civila gärning och sitt företags skötsel och utveckling.

Kritisk till förslaget är däremot *länsstyrelsen i Hallands län*. Länsstyrelsen erinrar om att den i sitt utlåtande över förslaget till regeringsform framhållit att riksdagsmannavalet måste förläggas till en tidigare dag än för närvarande, om lagtima riksmöte skall kunna inledas redan den 15 oktober. Samma synpunkter gör sig enligt länsstyrelsen gällande, då fråga är om tiden för riksmötes inledande efter urtima val. Den av utredningen föreslagna tidsintervallen om tjugotvå dagar mellan urtima val och riksmötes inledande anser länsstyrelsen vara alltför kort. Jfr yttrandena över 6 kap. 6 § i förslaget till regeringsform (se del 3 SOU 1964: 38 s. 81 ff).

Riksrevisionsverket finner det med hänsyn till uppskovsregeln i 3 kap. 14 § andra stycket tveksamt om det skall bli möjligt att avsluta riksdagsarbetet så tidigt som den 15 maj. Möjligheterna att undvika en besvärande anhopning av stora och viktiga budgetärenden under riksdagens slutskede och att mildra konsekvenserna av nämnda uppskovsregel skulle bli betydligt större om tidpunkten för det ordinarie riksdagsarbetets avslutande sättes till den 6 eller senast den 15 juni. Se i övrigt riksrevisionsverkets yttrande över 2 kap. 2 § och 3 kap. 14 §.

I några yttranden göres vissa erinringar av lagteknisk natur mot utformningen av bestämmelserna i 4 §. *Länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Kronobergs, Älvsborgs och Västmanlands län* delar den uppfattning i fråga om paragrafens utformning, som kommit till uttryck i det i författningsutredningens betänkande intagna särskilda yttrandet av herrar Rudholm, Stjernquist och Westerståhl (SOU 1963: 18 s. 216). Enligt länsstyrelsernas mening bör på sätt utvecklats i nämnda yttrande bestämmelserna i paragrafen omformuleras och ges en mera adekvat och logisk avfattning. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* ifrågasätter om icke bestämmelserna i första stycket första punkten och tredje stycket bör sammanslås, eftersom de strängt taget har samma innehåll. Även i övrigt finner länsstyrelsen paragrafens bestämmelser ge anledning till vissa lagtekniska anmärkningar. Formuleringen »talmannen eller ledamot» i första stycket andra punkten och liknande formulering på andra ställen är något oegentlig eftersom riksdagen enligt förslaget till regeringsform väljer talman inom sig. Enligt paragrafens andra stycke skall, om regeringen beslutat att under återstående del av valperiod avbryta riksmöte och beslutet meddelats riksdagen vid sammanträde, riksmötet avbrytas »genom att meddelandet lämnas». Efter ordalagen synes detta betyda att avbrottet skall ske i samma ögonblick som meddelandet framföres samt att intet utrymme sålunda skall finnas för avslutande förhandlingar inom riksmötets ram. Det kan enligt länsstyrelsens mening ifrågasättas, om detta är lämpligt.

5 §.

Enligt *länsstyrelsen i Gävleborgs län* bör genom ändring av paragrafens tilläggsbestämmelser sörjas för att riksdagens första sammanträde under riksmöte, om sådant måste hållas å helgdag, icke ovillkorligen behöver börja å tid, då gudstjänst vanligen börjar eller pågår.

6 och 7 §§.

Paragraferna har icke föranlett särskilt uttalande under remissbehandlingen.

8 §.

Länsstyrelserna i Uppsala, Malmöhus och Älvsborgs län samt Malmöhus läns landstings förvaltningsutskott förordar att talmannen ges

rösträtt vid ärendenas avgörande i riksdagen. Länsstyrelserna i Uppsala och Malmöhus län samt förvaltningsutskottet ansluter sig till de synpunkter som utredningens reservanter, herrar Ahlkvist och Hallén, anfört i denna fråga (SOU 1963: 18 s. 217). Länsstyrelsen i Älvsborgs län erinrar om de uttalanden, som vederbörande departementschef gjorde då nu gällande regler om talmannens rösträtt infördes. Departementschefen framhöll, att det måste anses oegentligt att talmannen, som i vanlig ordning valts till riksdagsman, icke får deltaga i avgörandet av ärendena, samt att det ej med fog kan göras gällande att rösträtt för talmannen är oförenlig med dennes ställning såsom ledare av förhandlingarna. Dessa synpunkter, vilka delades av riksdagen, synes länsstyrelsen alltjämt böra vara vägledande i fråga om talmannens rösträtt. De skäl, som författningsutredningen anfört till stöd för sin uppfattning att talmannen berövas sin rösträtt, finner länsstyrelsen icke övertygande. I likhet med reservanterna Ahlkvist och Hallén anser länsstyrelsen det tillika inkonsekvent att, såsom utredningens majoritet gjort, fränkänna talmannen rösträtt men samtidigt tillerkänna honom utslagsrätt vid lika röstetal i kamraren.

9 och 10 §§.

Paragraferna har icke föranlett särskilt uttalande under remissbehandlingen.

11 §.

Länsstyrelsen i Stockholms län har svårt att inse, att det är nödvändigt att i själva riksdagsordningen uppta ett uttryckligt stadgande om att det »för varje ledamot skall finnas särskild plats i samlingssalen».

12 §.

Offentlighetskommittén framhåller att de föreslagna bestämmelserna i paragrafen nära ansluter sig till vad som gäller nu. Den väsentliga skillnaden är att regeln om offentlighet överförs från kamrarnas ordningsstadgor till riksdagsordningen. Kommittén anser liksom författningsutredningen, att offentlighetsprincipen är så betydelsefull att den bör fastslås i riksdagsordningen. Kommittén vill därför förorda att i riksdagsordningen också uttryckligen anges i vilka fall sammanträde skall kunna hållas inom stängda dörrar. Undantaget bör omfatta, att sammanträde skall hållas inom stängda dörrar då det erfordras av »hänsyn till rikets säkerhet eller andra av förhållandet till främmande stat eller mellanfolklig organisation betingade synnerligen viktiga skäl» (jfr 3 kap. 16 §). Kommittén tar i fortsättningen upp frågan om tystnadsplikt för dem, som övervarit ett hemligt sammanträde, och anför.

Kommittén vill framhålla, att författningsförslagen, i likhet med gällande bestämmelser, icke ålägger dem som övervarit ett hemligt sammanträ-

de någon uttrycklig tystnadsplikt om vad som därvid har förekommit. Emellertid torde en tystnadsplikt följa av förordnandet om förhandling inom stängda dörrar (straffrättskommittén i SOU 1944:69 s. 410 och *F. Kaijser*, Tjänstemäns tystnadsplikt, Förvaltningsrättslig tidskrift 1961 s. 65 ff, i synnerhet s. 84 f). Brott mot en sådan tystnadsplikt torde kunna föranleda ansvar jämlikt 25 kap. 3 § och 11 § andra stycket strafflagen (20 kap. 3 § och 12 § andra stycket brottsbalken). Har det hemliga meddelandet lämnats för offentliggörande i tryckt skrift till någon som avses i 1 kap. 1 § andra stycket tryckfrihetsförordningen, synes emellertid ansvar kunna utkrävas endast om meddelandet innebär brott mot rikets säkerhet (7 kap. 3 § andra stycket tryckfrihetsförordningen). Så torde det i varje fall förhålla sig med tystnadsplikt grundad på handlingssekretessen (prop. 1948:230 s. 174 f samt Svea hovrätt och riksåklagarämbetet i rättsfallet NJA 1953 s. 654; jämför *H. Eek* i Svensk juristtidning 1955 s. 145 ff). Det är svårt att se något skäl till att den tystnadsplikt som grundar sig allenast på förhandlingssekretess skulle ha annan innebörd. Är avsikten att ansvar alltid skall kunna utkrävas då i de här avsedda fallen ett hemligt meddelande lämnats för offentliggörande i tryckt skrift, torde alltså krävas att tystnadsplikten får uttryckligt stöd i riksdagsordningen eller i annan lag (jämför 3 kap. 16 § förslaget och, i anslutning till 54 § tredje stycket regeringsformen., *B. Rydén* i Svensk juristtidning 1963 s. 182). Enligt kommitténs mening kan dock goda skäl anföras för att tystnadsplikten kring hemliga riksdagsförhandlingar icke skall hindra meddelande för offentliggörande i tryckt skrift i andra fall än dem där meddelandet utgör brott mot rikets säkerhet.

13 och 14 §§.

Paragraferna har icke föranlett särskilt uttalande under remissbehandlingen.

15 §.

Länsstyrelsen i Värmlands län anser en förutsättning för riksdagsarbetets ändamålsenliga bedrivande vara att vissa begränsningar sker av kammarledamöternas yttranderätt, en ordning som tidigare ifrågasatts av bl. a. 1946 års sakkunniga vid deras utredning om riksdagens arbetsformer.

Den i paragrafens tilläggsbestämmelser gjorda regleringen av statssekreterares behörighet att företräda statsråd i riksdagen tillstyrkes av *länsstyrelserna i Uppsala och Kronobergs län*. Länsstyrelsen i Uppsala län finner den föreslagna reformen medföra vissa fördelar. Länsstyrelsen i Kronobergs län anser erfarenheterna ha visat att reformen är påkallad.

16 och 17 §§.

Paragraferna har icke föranlett särskilt uttalande under remissbehandlingen.

18 §.

Den rätt som i förslaget medgivits statsråd att ta till orda oberoende av talarordningen bör enligt *länsstyrelsen i Uppsala län* tillkomma även oppo-

sitionens gruppleadare för att jämvikt i detta hänseende skall skapas mellan regering och opposition. Länsstyrelsen biträder den reservation som i denna del avgivits av herrar Dahlén, Wahlund och Wrigstad (SOU 1963: 18 s. 218).

19 §.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län finner den föreslagna bestämmelsen, att även riksdagsfrånvaro, som grundas på laga förfall, skall bli föremål för prövning av talman eller riksdag, icke innebära någon förenkling jämfört med nu gällande ordning. Är förfallet behörigen styrkt, bör liksom hittills en anmälan vara tillfyllest. I dessa fall framstår det såsom tämligen meningslöst att avvakta beslut från talman eller riksdag, som näppeligen har någon möjlighet att förvägra riksdagsledamoten ledighet under den tid laga förfall föreligger. Om det jämväl stadgades skyldighet för riksdagsledamot, som anmälde laga förfall, att samtidigt underrätta sin ersättare här- om, kunde denne därigenom få tillfälle att inställa sig i kammaren samma dag som anmälan inkom dit. På så sätt skulle risken för att utgången av ett riksdagsbeslut blev beroende av en riksdagsledamots oförmodade ute- varo i hög grad elimineras. Ledighet, motiverad av annan omständighet än laga förfall, bör enligt länsstyrelsens mening däremot bli föremål för tal- mannens respektive riksdagens prövning.

20 §.

Förslaget att talmannen skall inkalla ersättare för ledamot, som beviljats ledighet från riksdagsarbetet, innebär enligt *länsstyrelsen i Kronobergs län* en avgjord fördel. Väljarna behöver härigenom aldrig bli utan ombud i folkrepresentationen. Förslaget medför även att kandidatrekryteringen till riksdagen i framtiden får ett vidgat underlag. Även kandidater, som nu icke anser sig ha möjlighet att offra tid på riksdagsmannaskapet, kan stå till förfogande, om de vet att de vid behov har möjlighet att tillfälligt lämna uppdraget till en ersättare. *Läns- styrelsen i Uppsala län* ger uttryck för samma uppfattning.

Sistnämnda länsstyrelse, som förordar att talmannen ges rösträtt vid ärendenas avgörande i riksdagen, finner den särskilda regeln om inkallan- de av ersättare för ledamot, som valts till talman, icke vara erforderlig. Däremot anser samma länsstyrelse att ersättare bör inkallas för ledamot, som är statsråd. Länsstyrelsen delar de synpunkter som reservanterna inom utredningen, herrar Dahlén och Wah- lung, utvecklat i denna fråga (SOU 1963: 18 s. 218). Eftersom de flesta ärenden som behandlas i riksdagen är regeringsförslag, synes det länssty- relsen olämpligt att personer, som i förväg genom sin ställning som rege- ringsmedlemmar är bundna i ärendena, skall delta i riksdagsbesluten häri. Det kan också vara förenat med svårigheter för statsråd att delta i alla viktiga beslut, som riksdagen fattar.

De till paragrafen fogade tilläggsbestämmelserna med närmare regler för protokollföringen vid riksdagssammanträde föranleder *fullmäktige i riksgäldskontoret* att i sitt yttrande beröra frågan om upptagning av riksdagsanförandena på mekanisk väg. Sedan denna fråga senast var aktuell, har otvivelaktigt den tekniska utvecklingen på förevarande område nått därhän, att förutsättningarna för en övergång till mekanisk upptagning av riksdagsdebatterna nu synes väsentligt större än tidigare. Fullmäktige anser därför, att det vid lämpligt tillfälle bör föranstaltas om förnyade prov för utrönande av den nya förbättrade teknikens användbarhet i förevarande sammanhang.

2 KAP.

Ärendenas anhängiggörande

1 §.

Paragrafen har icke föranlett särskilt uttalande under remissbehandlingen.

2 §.

Bestämmelserna i denna paragraf lämnas utan erinran av *kanslern för rikets universitet, större akademiska konsistoriet i Uppsala, teologiska, juridiska, medicinska, humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna vid universitetet i Uppsala, större akademiska konsistoriet i Lund, större akademiska konsistoriet i Göteborg, större akademiska konsistoriet i Stockholm, interimsstyrelsen för universitetet i Umeå, lärarkollegierna vid medicinska högskolan och tandläkarhögskolan i Umeå samt lärarkollegierna vid tandläkarhögskolorna i Stockholm och Malmö.*

Länsstyrelsen i Stockholms län har i och för sig icke något att erinra mot första och andra styckena i paragrafen. Länsstyrelsen framhåller dock att den i första styckets sista punkt upptagna bestämmelsen, att proposition av där angiven art skall få avlämnas även efter den 1 mars, om »synnerliga skäl» föranleder därtill, bör tolkas utomordentligt restriktivt, enär eljest, enligt vad all erfarenhet visar, en uppluckrad praxis lätt insmyger sig i det långa loppet.

Utredningens förslag att budgetproposition (innefattande jämväl finansplan och nationalbudget) skall avlämnas senast den 15 december eller, om helgdag då inträffar, dagen därefter har föranlett särskilda uttalanden i flera remissyttranden. Skilda bedömningar har därvid gjorts om förslagets ändamålsenlighet och genomförbarhet.

En positiv inställning till förslaget har *Sveriges hantverks- och industriorganisation*. Organisationen uttalar sin tillfredsställelse med den förordade tidigareläggningen av budgetens presentation. I regel har arbetsmarknadsparternas egentliga avtalsarbete fått uppskjutas i avvaktan på statsverkspropositionens framläggande i början av januari månad. Om den nya ordningen antages, kommer arbetsmarknadens avtalsarbete att kunna påbörjas tidigare, varigenom bättre anknytning vinnes till kalenderåret.

Kanslern för rikets universitet framhåller att utredningen ej närmare gått in på frågan hur den föreslagna tidigareläggningen av propositionstiderna kan tänkas påverka myndigheternas petitaarbete och departementens budgetarbete. Under förutsättning att någon avkortning av tiden för depar-

tementens budgetarbete ej är möjlig, torde ett genomförande av det remitterade förslaget för universitetsförvaltningens del nödvändiggöra att kanslersämbetets petita inges till vederbörande departement senast den 1 augusti i stället för den 1 september och att lärosätena i sin tur inge sina petita till kanslersämbetet senast den 1 april i stället för den 1 maj. Kanslersämbetet kan icke finna att en sådan förskjutning av petitaarbetet inom universitetsförvaltningen skulle behöva medföra några väsentliga olägenheter. Förslaget föranleder därför icke någon erinran från kanslersämbetets sida. Samma inställning till förslaget har *större akademiska konsistoriet i Lund och lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Malmö. Lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm* förmodar att med förslaget petita från lärosätena måste inges till kanslersämbetet senast den 1 april i stället för som nu den 1 maj. Bortsett från de svårigheter, som sammanhänger med att medelsbehoven vid en sådan ordning skall överblickas en månad tidigare än vad nu är fallet, anser lärarkollegiet en dylik ändring av lärosätenas petitaarbete icke vara olämplig. Den akademiska förvaltningsapparaten ansträngs hårdast under vårmånaderna april och maj. En flyttning av petitaarbetet till perioden december—mars skulle därför från arbetssynpunkt vara att föredra framför nuvarande ordning.

En del andra remissorgan anser sig likaledes kunna godtaga den föreslagna ordningen men framhåller att den ger anledning till vissa svårigheter. *Generaltullstyrelsen* finner förslaget föranleda att även ämbetsmyndigheternas förslag till anslagsaskanden måste avges tidigare än nu. För styrelsens vidkommande torde detta vara möjligt att genomföra, även om det kan medföra vissa svårigheter att vid en tidigare verkställd beräkning av anslagsbehovet få tillgång till erforderligt räkenskapsmaterial. *Skolöverstyrelsen* gör en liknande bedömning. Med hänsyn till den snabba utvecklingen inom överstyrelsens område har det årliga budgetarbetet inom överstyrelsen liksom de uppgifter, som har samband därmed, alltmer ökat i betydelse och nu nått en sådan omfattning, att detta arbete måste planeras och påbörjas i mycket god tid samt därjämte nära anknytas till den långsiktiga planering, som ämbetsverket har att bedriva. Från denna synpunkt finner överstyrelsen den föreslagna tidigareläggningen knappast vara sådan, att den i och för sig skulle försvåra överstyrelsens möjligheter att framlägga petita vid en tidigare tidpunkt, förutsatt att denna icke sättes till tidigare datum än den 1 augusti. En spridning av budgetarbetet under en väsentlig del av arbetsåret och en löpande budgetplanering måste sålunda under alla förhållanden komma till stånd, om redan nu den växande materian skall kunna bemästras. Överstyrelsen ställer sig alltså i princip positiv till den föreslagna anordningen men vill samtidigt framhålla, att i speciella hänseenden komplikationer kan uppkomma. Exempelvis torde vid en tidigare petitaavlämning vissa svårigheter föreligga att erhålla belastnings- och andra uppgifter ur riksbokslutet. Så-

dana uppgifter har emellertid även hittills förelegat vid en alltför sen tidpunkt för att kunna tillförlitligt begagnas vid anslagsberäkningarna. En viss omläggning av den metodik, som f.n. tillämpas vid anslagsberäkningarna, liksom beträffande de uppgifter beträffande anslagsbelastning o. dyl., som f. n. fogas till petita, torde sålunda sannolikt få övervägas. Dessa frågor är emellertid närmast av teknisk natur. Beträffande en speciell punkt vill överstyrelsen peka på en uppenbar fördel med förslaget. En tidigare riksdagsbehandling ger departementen ökade möjligheter att i ett tidigare skede expediera regleringsbrev och andra sådana bestämmelser med anknytning till anslagsregleringen under det kommande budgetåret. Så snabb tillgång som möjligt till dessa föreskrifter är givetvis av grundläggande betydelse för budgetarbetet inom ämbetsverken. *Försvarets civilförvaltning* påpekar att författningsutredningens förslag rörande budgetpropositionens avlämnande skulle få till följd att myndigheternas förslag till anslagsäskanden måste vara avlämnade senast den 1 augusti. Myndigheternas förberedelse för avgivande av förslag till äskandena och arbetet med den slutliga utformningen härav pågår under lång tid och är avhängig av många myndigheters och instansers bedömanden. Vad angår budgetarbetet inom försvaret brukar överbefälhavarens direktiv för utarbetande av preliminära förslag till äskanden utsändas redan i februari och slutliga förslag till anslagsäskanden enligt överbefälhavarens föreskrifter vara ingivna till överbefälhavaren senast den 15 augusti samma år. Om anslagsäskandena skall lämnas senast den 1 augusti, måste överbefälhavaren ha tagit del av äskandena senast den 15 juli och direktiv för arbetet ha utsänts redan första dagarna i januari. All planering i förevarande syfte måste alltså göras tidigare än för närvarande. Ur arbetssynpunkt skulle detta måhända vara utan betydelse, när den nya ordningen väl en gång är genomförd. Petitaarbetets tidsmässiga förskjutning medför emellertid andra konsekvenser av mer allvarlig art. Den tidsperiod, som står till buds för budgetarbetet och det slutliga utformandet av äskandeförslagen, måste enligt civilförvaltningen nämligen ses i samband med dels kostnadsredovisningen budgetårsvis och dels regleringsbrevens och personalförteckningarnas utfärdande. Civilförvaltningen anför härom.

Vad först kostnadsredovisningen beträffar må följande framhållas i avseende på de bokföringstekniska förhållandena.

Enligt 2 § 2 mom. instruktionen för civilförvaltningen åligger det ämbetsverket att utöva tillsyn över och centralt bokföra myndigheternas inkomster och utgifter, tillhandagå myndigheterna med periodiska uppgifter beträffande till förfogande stående anslag, fonder och diverse medel samt i övrigt enligt instruktionen och eljest av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter handlägga ärenden, vilka äga samband med nämnda uppgifter. Vederbörande myndigheter hållas kontinuerligt under budgetåret underrättade om anslagsbelastningen genom s. k. titelfördelningslistor och belastningstabeller.

På titelfördelningslistorna uppföras för varje redovisningstitel, specifi-

cerad på kassaenheter, summabeloppen i debet och kredit för månaden och från budgetårets början ävensom ackumulerat saldo. I belastningstabellerna redovisas månadsvis under varje titel summan av inkomster och utgifter från budgetårets början, nettoutgifter och nettointkomster samt för varje anslag — och i förekommande fall anslagspost — ingående och utgående behållning, allt såvitt avser sådana försvarets myndigheter, som redovisas genom civilförvaltningen.

Titelfördelningslistorna och belastningstabellerna utkomma i slutet av månaden efter den belastningsläget avser. Bokföringsarbetets tidsschema är synnerligen snävt och uträknat på timmar när. Några möjligheter att ytterligare pressa detsamma föreligger därför normalt icke.

Vid budgetårets slut 30 juni kunna preliminära uppgifter över belastningen för budgetåret framställas tidigast omkring 25 juli. Dessa uppgifter lämnas endast i form av en preliminär titelfördelningslista. Dessutom tillkomma vanligen ett relativt stort antal bokföringsposter efter nämnda datum, nämligen bokföringar inom och mellan centrala förvaltningar. Preliminär belastningstabell kan framställas omkring 10 augusti. Slutliga belastningssiffror finnas därefter att tillgå i form av titelfördelningslistor omkring 20 augusti och belastningstabeller omkring 5 september. Nämnda tidsschema för framställning av belastningssiffrorna kan icke i någon väsentlig mån ändras.

Av tidsschemat framgår, att därest tidpunkten för avgivande av förslag till anslagsäskanden framflyttas till 1 augusti, anslagsäskandena måste avgivas utan att hänsyn har kunnat tagas till samtliga det sist förflutna budgetårets utgifter under vederbörliga anslag. Detta accentueras ännu mer då man betänker, att äskandena måste vara utarbetade och i allt väsentligt fullständiga före 1 juli för att äskandeförslagen skola kunna avlämnas till överbefälhavaren 15 juli. Minst 14 dagar bör nämligen beräknas för utskrivning, stencilering och bindning av civilförvaltningens petita. Ifyllande av belastningssiffror i »sista stund» omedelbart före ingivande av äskandena skulle icke tjäna något syfte, då man i så fall icke i själva budgetarbetet haft tillgång till belastningssiffrorna för hela budgetåret.

Anslagsberäkningarna hos myndigheterna måste därför med tidigareläggande av budgetpropositionens avgivande bli mer osäkra. Vid det nu tillämpade systemet med kostnadsramar är det av allra största betydelse, att anslagen bli så riktigt som möjligt beräknade. En rättvisande anslagsberäkning är avgörande för om anmälda välgrundade medelsbehov skola kunna tillgodoses inom den anvisade ramen. Olägenheten av att belastningssiffror saknas för hela budgetåret synes dock överkomlig, emedan erfarenheten visat att beräkningar gjorda med ledning av 11 månaders medelsförbrukning samt utfallet under föregående budgetår i de flesta fall böra kunna vara tillfyllest. Då belastningstabeller för maj äro färdigställda i slutet av juni, finnes en mindre tidsmarginal för bedömning av dessa siffror i petitaarbetets slutskede. Belastningstabeller t. o. m. maj kunna genom tillgripande av särskilda åtgärder färdigställas tidigast omkring 20 juni, varigenom något större hänsyn kan tagas till desamma vid anslagsavvägningen.

I vad avser till äskandena fogade sammanställningar avseende anslagsbelastning m. m. äro två alternativ tänkbara. Antingen skola sammanställningarna avgivas 1 augusti, varvid de i fråga om det senast förflutna budgetåret endast kunna omfatta uppgift över 11 månaders belastning, eller också bör medgivande inhämtas att sammanställningarna få avlämnas vid senare tidpunkt. Det sistnämnda alternativet är att föredraga med hänsyn

till att sammanställningarna för närvarande innefatta anslagsbelastningen för de två senast förflutna budgetåren.

Vid anslagsberäkningen måste även hänsyn tagas till stater och föreskrifter i vederbörliga regleringsbrev. Vid nuvarande uppläggning av budgetarbetet ha regleringsbreven för vissa anslag, bl. a. avlöningsanslagen, under de senaste åren icke kommit myndigheterna tillhanda förrän i mitten respektive slutet av juli. Vid tidigareläggande av anslagsäskandena en månad är det emellertid synnerligen viktigt, att regleringsbrev och övriga brev angående vissa anslag utkomma i god tid före 1 juli. För att icke budgetarbetet skall grundas på alltför osäkra faktorer utan erhålla nödvändig stadga synes det vara erforderligt, att regleringsbrev och personalförteckningar utkomma senast i början av juni.

Civilförvaltningens slutsats är att utredningsförslaget om en framflyttning av tidpunkten för budgetpropositionens avgivande synes kunna genomföras utan större olägenheter under förutsättning att en viss osäkerhet vid anslagsberäkningen godtas och att vederbörliga regleringsbrev och personalförteckningar utges i god tid före budgetårsskiftet.

Civilförvaltningen uppger sig ha berett chefen för försvarsstaben, försvarsgrenscheferna och de centrala förvaltningsmyndigheterna inom försvaret tillfälle att yttra sig i ämnet. I allmänhet har — även om olägenheter för semesterfördelningen till följd av petitaarbetets tidigare utförande ansetts kunna uppstå — civilförvaltningens uppfattning ej föranlett annan huvudsaklig erinran än att svårigheten att utarbeta långtidsplaner med avseende å underlagets bristande tillförlitlighet före budgetårets utgång framhållits såsom betydande.

Även i yttranden från vissa under universitetskanslersämbetet hörande organ betonas att utredningsförslaget kan föranleda vissa svårigheter. Enligt *lärarkollegiet vid handelshögskolan i Göteborg* innebär sålunda varje tidigareläggning av myndigheternas petitaarbete väsentliga nackdelar. Redan vid nuvarande förhållanden framträder för handelshögskolans del svårigheter att företa någorlunda säkra bedömningar av hur läget kommer att gestalta sig ett och ett kvarts år framåt i tiden och vilka behov som då måste tillgodoses. Resultatet blir ej sällan en eftersläpning av krav, som gjort sig påminta efter budgetarbetets avslutning. Visserligen finns möjligheten att i början av höstterminen inkomma med tilläggspetita, men denna möjlighet strävar man helt naturligt efter att använda endast med den allra största försiktighet. Det synes därför lärarkollegiet vara ett önskemål att snarare förkorta än förlänga tiden för petitabehandlingen på departementsplanet. En förutsättning för den föreslagna ändringen torde därför vara, att tidpunkten för avlämnandet av petita från myndigheterna i vart fall icke flyttas tillbaka i tiden. *Större akademiska konsistoriet i Stockholm*, som ej finner anledning att motsätta sig vad utredningen i förevarande del föreslagit, framhåller att det knappast finns någon möjlighet för universitetet att påbörja petitaarbetet nämnvärt tidigare än nu. Konsistoriet förutsätter att universiteten tidsmässigt beredes motsvarande möjligheter som

nu att förbereda och genomföra detta arbete. *Lärarkollegiet vid karolinska institutet* påpekar att den föreslagna tidigareläggningen av statsverkspropositionen kan väntas medföra skyldighet för lärosätena att inge sina petita till kanslersämbetet senast den 1 april. Petitaarbetet blir härigenom ännu mera sammanträngt än vad fallet är för närvarande. Till olägenheten härav kommer ökad svårighet att, en månad tidigare än vad nu är fallet, överblicka kommande anslagsbehov. Dessa olägenheter synas lärarkollegiet icke uppvägas av att propositionstidens tidigareläggning medför överblick redan i början av mars av det kommande budgetårets medelsförhållanden. Lärarkollegiet finner därför olägenheter förknippade med de föreslagna propositions-tiderna men anser dessa olägenheter icke vara av sådan storlek att de behöver tas i beaktande vid bedömningen av det föreliggande förslaget i dess helhet.

Somliga remissorgan ställer sig tämligen k r i t i s k a till förslaget om en tidigareläggning av tidpunkten för budgetpropositionens avgivande. Enligt *statskontoret* har författningsutredningen tydligen räknat med att den föreslagna ordningen skall kunna genomföras utan att väsentligt påverka budgetarbetet inom departementen. Denna bedömning från utredningens sida anser statskontoret icke vara realistisk. En förskjutning av tidpunkten för budgetpropositionens avlämnande torde påkalla en tidigareläggning även av tidpunkten för ingivande av anslagsäskanden till departementen. Följderna i planeringshänseende av en sådan förskjutning för myndigheternas del anser sig statskontoret i förevarande sammanhang icke böra närmare utveckla. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* påpekar att budgetarbetet inom departementen redan nu måste hårt forceras för att budgetpropositionen skall kunna avlämnas till riksdagens öppnande. Svårigheten att under nutida samhällsekonomiska förhållanden vid denna tidpunkt mera exakt kunna beräkna statens inkomster och utgifter leder till att beräkningarna måste bli mycket approximativa. Definitiva förslag till inkomstberäkningar måste därför anstå, till dess kompletteringspropositionen framlägges. Dessa påtagliga nackdelar kommer enligt länsstyrelsens uppfattning säkerligen att ytterligare accentueras, om budgetpropositionen skall avlämnas senast den 15 december. Framflyttningen kommer väl också att leda till att de statliga myndigheternas beräkningar av utgifter och inkomster inom sina ämbetsområden måste avlämnas till vederbörande departement tidigare än vad som för närvarande är fallet. Myndigheternas petitaarbete kommer då att infalla under den mest utpräglade semestertiden, vilket säkerligen skall visa sig innebära påtagliga olägenheter. Beräkningarna måste också — i avsaknad vid denna tidpunkt av tillförlitligt underlag — bli ännu osäkrare än för närvarande. Även *riksrevisionsverket* finner förslaget medföra att myndigheterna måste avge sina årliga förslag till anslagsäskanden tidigare än som nu är föreskrivet. Enligt allmänna verksstadgan skall ifrågavarande förslag avlämnas före den 1 september till Kungl. Maj:t. Det är att befara,

att en förskjutning av denna tidpunkt kommer att få ytterst menliga konsekvenser för anslagsberäkningarna. Med hänsyn till de personalsvårigheter, som brukar föreligga under sommaren, är det risk, att budgetarbetet hos myndigheterna kommer att tidigareläggas i större omfattning än som enbart motiveras av ändrad tidpunkt för anslagsförslagens ingivande. Att detta i hög grad kommer att försämra möjligheterna att framlägga hållbara och tillförlitliga anslagsberäkningar finner riksrevisionsverket vara uppenbart. — Enligt gällande instruktion har riksrevisionsverket att varje år före den 15 december till Kungl. Maj:t avge förslag till beräkning av statsverkets inkomster vid nästföljande statsreglering. Genomföres författningsutredningens förslag, torde denna beräkning få avlämnas senast den 20 november. För en beräkning av statsverkets inkomster är en bedömning av den ekonomiska utvecklingen under prognosperioden nödvändig. Detta gäller allmänt men är av speciell betydelse för beräkning av inkomstskattetiteln, där bedömningen måste preciseras i form av procenttal för den antagna inkomstutvecklingen. Svårigheterna för en realistisk bedömning blir givetvis större ju längre från prognosperioden bedömningen skall göras. Allmänt kan därför sägas, att ett tillbakaflyttande av beräkningstillfället i ifrågasatt utsträckning skulle ytterligare försämra möjligheterna till realistiska prognoser. Härtill kommer en del speciella faktorer som gäller inkomstskattetiteln. Uppgifter om den genomsnittliga kommunala utdebiteringen under nästkommande år, vilka behövs för beräkningen av utbetalningarna av kommunalskattemedel, framkommer först i slutet av november. Vidare föreligger uppgifter från länsstyrelserna angående vid årets taxering påförd slutlig, kvarstående och överskjutande skatt först omkring den 25 november. Dessa uppgifter är betydelsefulla som utgångspunkt för beräkningen av påförd skatter vid nästkommande års taxeringar. Riksrevisionsverket vill emellertid framhålla, att en omläggning av uppbördssystemet som resultat av allmänna skatteberedningens arbete kan komma att i vissa hänseenden ändra förutsättningarna för inkomstskattetitelns beräkning. För närvarande är det dock ogörligt att överblicka om sådana tidsvinster uppkommer, som man kan utnyttja för en tidigareläggning av arbetet med inkomstberäkningen. — Med hänsyn till sålunda angivna faktorer anser riksrevisionsverket starka skäl tala mot att tidpunkten för avlämnande av den nuvarande statsverkspropositionen ändras. För att underlätta budgetarbetet i riksdagen bör i stället andra åtgärder övervägas. Riksrevisionsverket fortsätter.

Vad som härvid kan komma i fråga, är enligt riksrevisionsverkets mening i första hand att undersöka i vad mån den nuvarande anslagsprövningen skulle kunna förenklas för att därigenom ernå en snabbare och effektivare budgetbehandling i riksdagen. En möjlighet att åstadkomma denna förenkling skulle måhända vara att låta vissa löpande anslag utgå enligt oförändrade grunder under en tvåårsperiod. Dessa anslag skulle fördelas så att vissa av dem blev detaljbehandlade under ett budgetår och återstoden under det därpå

följande budgetåret. Detaljprövningen av budgeten skulle därigenom kunna för varje år begränsas till att avse endast en del. Ett annat sätt i syfte att vinna mer tid för budgetbehandlingen skulle kunna vara att låta riksdagsarbetet pågå något längre tid än till den 15 maj, som är den tidpunkt då riksdagsarbetet enligt författningsutredningens förslag regelmässigt skall vara avslutat.

Riksrevisionsverket erinrar till sist om att, i den mån verket skulle ha att avsevärt tidigare än nu avlämna sin inkomstberäkning, detta skulle med hänsyn till det försämrade underlaget för en realistisk beräkning av statens inkomster få till följd att större vikt måste tillmätas den beräkning av inkomsterna till kompletteringspropositionen, som riksrevisionsverket för närvarande har att lämna den 5 april varje år. Den förkortning av riksdagsarbetet under våren med 15 dagar, som utredningens förslag innebär, torde enligt riksrevisionsverkets uppfattning emellertid få den konsekvensen, att även sistnämnda beräkning måste avlämnas betydligt tidigare än nu.

Också *statistiska centralbyrån* anför starka betänkligheter mot den av författningsutredningen föreslagna ordningen för budgetpropositionens avlämnande. Förslagets genomförande skulle enligt centralbyrån få återverkningar icke blott på budgetarbetet inom departementen samt verkens och andra institutioners petitaframställningar utan även på den statistiska information som presenteras i budgetpropositionen, främst i nationalbudgeten.

Vad gäller myndigheternas petitaframställningar skulle, framhåller centralbyrån, dessa med förslaget få avges omkring den 1 augusti. Innebörden av en sådan ordning anser sig centralbyrån böra belysa genom ett exempel på ett tänkt budgetarbete inom centralbyrån avseende anslagsäskanden för budgetåret 1966/67. Centralbyrån anför.

Centralbyråns petitaframställning ingår som ett viktigt led i en rullande långtidsplanering. Redan i september 1964, d. v. s. omedelbart efter det att petitaframställningen för budgetåret 1965/66 avlämnats, kommer planeringsmöten med verkets olika ämnesbyråer att äga rum. De planer som där dras upp bygger för närmaste budgetåret på den i vårens riksdagsarbete fastställda riksstaten. Även mera långsiktiga planer penetreras emellertid vid dessa planeringsmöten. Dessa planer utgör sedan underlag, när verket på våren 1965 skall redovisa av finansdepartementet begärda uppgifter om utvecklingen under de närmaste fyra budgetåren.

Redan i mars 1965 påbörjas de interna övervägandena om centralbyråns petitaframställning för budgetåret 1966/67, d. v. s. den framställning som skall avlämnas i augusti 1965. Tidsplanen för detta arbete är upplagd med sikte på att sakinnehåll och motiveringar för petitaframställningen skall föreligga i preliminärt skick omkring den 1 juli, d. v. s. före semestrarna.

Verkets petitaframställning för budgetåret 1966/67 kan emellertid f. n. ej färdigställas, förrän bokslutet för budgetåret 1964/65 föreligger. Enligt finansdepartementets anvisningar skall nämligen verket i bilagor lämna uppgifter om bl. a. belastningen under sistnämnda budgetår. Enligt centralbyrån torde det medföra vissa komplikationer om nämnda bilagor ge-

nom en ändring av anvisningarna för petitaarbetet finge avges vid en senare tidpunkt än framställningen i övrigt. Om nämligen verket icke vid utarbetandet av petitaframställningen hade tillgång till nämnda bokslut, måste vissa siffror som nu skall ingå i huvudskrivelsen lämnas i tilläggs-skrivelse. Författningsutredningens förslag skulle m. a. o. kunna medföra en viss dubbling av petitaarbetet. Eftersom innehållet i huvudskrivelsen avses att i oförändrat skick kunna inflyta i statsverkspropositionen, skulle följden kunna bli ett visst merarbete även för departementen. Dessutom skulle vissa sammanställningar kunna göras upp av departementen först sedan bilagorna inkommit.

En tidigareläggning skulle vidare medföra, att verkets definitiva ställningstagande till storleken av i petitaframställningen begärda anslag måste träffas utan kunskap om det faktiska budgetutfallet för budgetåret 1964/65. Enligt centralbyrån är det emellertid mycket angeläget, att verket har denna kunskap, när det definitiva förslaget bestäms. Redan med nuvarande rutiner måste visserligen huvuddelen av verkets petitaarbete äga rum före bokslutet för sistnämnda budgetår men det definitiva förslaget kan dock bestämmas först när bokslutet föreligger.

Centralbyrån anser sig i förevarande sammanhang även böra fästa uppmärksamheten på arbetsförhållandena vid ett ämbetsverk under sommarmånaderna. Ett budgetårsskifte medför en rad olika arbetsuppgifter utöver de löpande. Bokslutet för det tilländalupna budgetåret kräver särskilda insatser liksom petitaarbetet. Det nya regleringsbrevet nödvändiggör andra åtgärder. Under sommarmånaderna är det från flera synpunkter angeläget, att semester kan beredas även personal med administrativt arbete. Den genomförda förlängningen av semestern har ökat önskemålen om sommarsemester. Bland verkets anställda finns gifta kvinnor med barn i eller under skolåldern, för vilka en lång ledighet under sommarmånaderna är en förutsättning för att de över huvud taget skall kunna ta förvärvsarbete. Mot den antydda bakgrunden anser centralbyrån det vara av vikt, att nu rådande svårigheter att under sommarmånaderna klara av nödvändiga arbetsuppgifter icke skärpes.

Centralbyrån finner även anledning ifrågasätta om icke utredningens förslag om ändrad tidpunkt för budgetpropositionens avlämnande aktualiserar en närmare utredning av frågan om budgetårets tidsmässiga förläggning. Rörande centralbyråns synpunkter på denna fråga hänvisas till 8 kap. 2 och 3 §§ förslaget till regeringsform.

Beträffande utredningsförslagets konsekvenser för den löpande statistikproduktionen och dess användning i det statliga budgetarbetet anför centralbyrån följande.

För budgetarbetet, inte minst nationalbudgetarbetet, sammanställs en mängd statistik, bland annat i form av nationalräkenskaper. Statistikproduktionen handhas i stor utsträckning av centralbyrån, som i framtiden också kommer att sammanställa nationalräkenskaperna. En stor del av statistikproduktionen har lagts upp och periodiserats för att ge så aktuella data som möjligt just för statsverkspropositionen enligt nuvarande tids-

schema. En tidigareläggning torde på vissa punkter vara möjlig. Den fordrar dock en viss omplanering av statistikproduktionen och dessutom kommer, som även utredningen antytt, precisionen i det statistiska underlaget att försämrast. Bland de enskilda statistikområden som i detta sammanhang kanske främst bör nämnas är inkomststatistiken, statistiken över kommunernas beräknade inkomster och utgifter samt statistiken över investeringar och investeringsplaner m. m. inom näringslivet.

Beträffande inkomststatistiken — vilken används i riksrevisionsverkets inkomstberäkningar samt vid nationalbudgetarbetet rörande inkomst- och konsumtionsutvecklingen — har centralbyrån ett författningsreglerat uppdrag att årligen ej senare än den 20 november överlämna ett statistiskt material till finansdepartementet och riksrevisionsverket. Regelmässigt har dock centralbyrån som underhandsinformation kunnat lämna de viktigaste av här avsedda data redan ett par veckor före ovannämnda fastställda tidpunkt. Möjligheten till ytterligare tidigareläggning torde såvitt nu kan bedömas vara mycket begränsad.

Statistiken över kommunernas beräknade inkomster och utgifter torde tillhöra de väsentligare informationskällorna för arbetet med nationalbudgeten. I denna statistik inhämtas uppgifter över den kommunala inkomst- och utgiftsutvecklingen på grundval av inkomst- och utgiftsstater för nästföljande år. Statistiken kan knappast insamlas tidigare än den 5 november — det föreligger redan nu betydande svårigheter att få in materialet till denna statistik — och det är ej att räkna med att den föreliggande starkt nedpressade bearbetningsperioden på något över två veckor skall kunna nedbringas ytterligare.

I samband med nationalbudgetarbetet insamlas av centralbyrån en statistik över investeringar och investeringsplaner inom näringslivet, främst inom industriföretagen. Investeringsstatistiken har under senare år insamlats senast första veckan i november och krävt en bearbetningsperiod på något mer än tre veckor. Det är ej möjligt för centralbyrån att nu bedöma företagens möjligheter att lämna de i denna statistik begärda uppgifterna vid ett tidigare tillfälle än nu gällande. Bl. a. för nationalbudgetändamål insamlas även en statistik över orderingång och orderstock inom verkstadsindustrin. Denna statistik kan beräknas föreligga färdigbearbetad omkring mitten av november varje år — en tidpunkt som ej torde kunna tidigareläggas om statistiken som nu skall avspegla förhållanden vid senaste kvartalsskifte.

Av vad som ovan sagts torde framgå, att en tidigareläggning av den tidpunkt då statsverkspropositionen skall avlämnas, skulle medföra påtagliga risker för en försämring av den statistiska information som skall insamlas för budgetarbetet.

Den i paragrafens tredje stycke upptagna bestämmelsen att propositioner, som ej avser statens inkomster och utgifter för det närmast följande budgetåret, skall avlämnas under riksmöte »å tid som regeringen prövar lämplig» finner *länsstyrelsen i Stockholms län* ge anledning till vissa anmärkningar. Länsstyrelsen säger sig vara väl införstådd med att i fråga om propositioner av angivna slag tiden för avlämnandet icke lämpligen kan göras till föremål för en alltför schematisk reg-

lering. Mot bakgrunden av hittills vunnen erfarenhet beträffande praxis för propositionsavlämnandet anser länsstyrelsen det emellertid ägnat att väcka vissa betänkligheter, att man på detta sätt avstår från varje reglering av propositionstiden i förevarande fall. Även princippropositioner och rena lagpropositioner erhåller stundom direkt eller indirekt budgetära konsekvenser ej minst på längre sikt. Därför är det i och för sig önskvärt, att propositioner av olika slag avlämnas å sådan tid, att det blir möjligt företa en samlad avvägning av de föreslagna skilda reformernas ekonomiska och finansiella följdverkningar på både kort och lång sikt. *Humanistiska fakulteten vid universitetet i Uppsala* anser sig i förevarande sammanhang böra särskilt understryka författningsutredningens uttalande att riksdagen med vaksamhet bör följa propositionsavlämnandet och uppskjuta avgörandet av sent avlämnad proposition, vars avgörande enligt riksdagens mening utan olägenhet kan uppskjutas.

3 och 4 §§.

Paragraferna har icke föranlett särskilt uttalande under remissbehandlingen.

5 §.

Länsstyrelsen i Uppsala län biträder de särskilda yttranden som i betänkandet avgivits i anslutning till denna paragraf (SOU 1963:18 s. 219 f). *Länsstyrelsen i Stockholms län* ansluter sig till det särskilda yttrande, som herrar Rudholm, Stjernquist och Westerståhl avgivit i fråga om utformningen av paragrafens första stycke. Enligt länsstyrelsens mening kan det icke anses vare sig behövt eller lämpligt att motion, avseende statens inkomster eller utgifter för det närmast följande budgetåret, avges redan innan budgetpropositionen avlämnats. Länsstyrelsen anser att paragrafens första stycke bör omarbetas till förhindrande därav.

6 §.

Länsstyrelsen i Uppsala län biträder det särskilda yttrande, som herrar Rudholm, Stjernquist och Westerståhl avgivit rörande paragrafens utformning (SOU 1963: 18 s. 220).

7 §.

Förslaget om en självständig förslagsrätt för de ständiga utskotten med undantag för allmänna beredningsutskottet tillstyrkes av *länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala och Kronobergs län*. Länsstyrelsen i Stockholms län finner de föreslagna bestämmelserna vara till alla delar väl underbyggda. Länsstyrelserna i Uppsala och Kronobergs län framhåller att den nuvarande ordningen, enligt vilken endast vissa utskott haft självständig förslagsrätt medan övriga utskott varit hänvisade till begränsat initiativ, onekligen

inneburit en svaghet. Härtill kommer att gränsen mellan självständigt och begränsat initiativ visat sig svår att dra. Det föreliggande förslaget erbjuder enligt de båda länsstyrelsernas mening därför bestämda fördelar.

8—12 §§.

Paragraferna har icke föranlett särskilt uttalande under remissbehandlingen.

3 KAP.

Ärendenas beredning

1 §.

Paragrafen har icke föranlett särskilt uttalande under remissbehandlingen.

2 §.

Utredningens förslag att inrätta en finansnämnd med uppgift att vara samordnande instans i riksdagens budgetarbete har så gott som genomgående erhållit ett positivt mottagande av de remissorgan, som särskilt yttrat sig över förslaget. *Länsstyrelsen i Uppsala län* anser sålunda behovet av en finansnämnd, som skall från statsfinansiell och samhällsekonomisk synpunkt bedöma samtliga finansärenden, vara ådagalagt. *Länsstyrelsen* ansluter sig därför i allt väsentligt till vad utredningen anfört beträffande sitt förslag i denna del. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* finner utredningen med fog ha kritiserat den nuvarande splittringen av budgetarbetet och den bristande samordningen mellan inkomstprövning och utgiftsprövning. *Länsstyrelsen* anser förslaget värdefullt och ägnat att avhjälpa de påtalade bristerna. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* ger uttryck för samma uppfattning. *Riksförbundet Landsbygdens folk* och *Sveriges lantbruksförbund* konstaterar att en omläggning av riksdagens budgetarbete sedan länge varit i hög grad påkallad. Reformerna har även genomförts i syfte att säkra viss samordning, men i praktiken har reformerna inte haft någon egentlig effekt. Fortfarande är bristen i samordningen mellan olika utskotts budgetbehandling påtaglig, vilket i hög grad försvårar riksdagens möjligheter att överblicka konsekvenserna av olika budgetbeslut. Det är enligt organisationernas mening därför angeläget att snarast skapa bättre möjligheter för riksdagen att överblicka budgetarbetet. Utredningens förslag att en finansnämnd inrättas med uppgift att från statsfinansiell och samhällsekonomisk synpunkt bedöma samtliga budgetärenden finner organisationerna ändamålsenligt. Om finansnämnden erhåller lämplig sammansättning och i övrigt ges erforderliga resurser i form av kansli m. m. bör den brist på samordning som nu råder effektivt avhjälpas samtidigt som riksdagens roll i budgetarbetet reellt kan stärkas. *Konjunkturinstitutet* finner likaledes den föreslagna omorganisationen av utskottsväsendet avseende budgetärendenas beredning väl motiverad. Institutet vill emellertid understryka betydelsen av att finansnämnden utrustas med ett effektivt kansli. *Länsstyrelsen i Stockholms län*, som finner den föreslagna finansnämnden i sak nära svara mot det av budgetkommittén på sin tid förordade

organet för samordning av riksdagens budgetarbete, tillstyrker livligt förslaget och konstaterar med tillfredsställelse att en gammal och betydelsefull reformfråga nu ryckt ett steg närmare sin lösning. Även *länsstyrelserna i Jämtlands och Älvsborgs län* tillstyrker förslaget om inrättandet av en finansnämnd. Sistnämnda länsstyrelse tillägger dock att den icke delar utredningens uppfattning att finansnämndens granskning icke kommer att medföra någon nämnvärd fördröjning i ärendenas handläggning. Om finansnämnden rätt skall fylla sin uppgift, måste den enligt länsstyrelsens mening ägna utskottsförslag, som är betydelsefulla ur statsfinansiell och samhällsekonomisk synpunkt, en ingående granskning.

I några remissyttranden ifrågasättes *lämpligheten* av att finansnämnden tillägges även andra uppgifter än sådana som direkt har med den samordnande och översiktliga bedömningen av statsfinansiella och samhällsekonomiska spørsmål att göra. *Riksrevisionsverket* erinrar om att enligt utredningens förslag huvuddelen av bankoutskottets nuvarande uppgifter skall övertagas av finansnämnden. Nämnden skall emellertid främst utgöra en samordnande och sammanhållande instans i riksdagens budgetbehandling. Med hänsyn härtill vill riksrevisionsverket ifrågasätta *lämpligheten* av att till finansnämnden överföra sådana uppgifter, som icke direkt har med finansnämndens centrala funktion att skaffa. En överföring av bankoutskottets nuvarande uppgifter till ett särskilt finansutskott eller en fördelning av dessa på de föreslagna finansutskotten och då i första hand det finansutskott, som är avsett att ersätta bevillningsutskottet, bör enligt riksrevisionsverkets mening ifrågakomma. *Statskontoret* uppger sig icke ha tagit ställning till frågan om hur samordningen organisatoriskt skall utformas men vill i likhet med utredningen framhålla, att ett reellt ställningstagande till finansplanen och nationalbudgeten måste vara ett väsentligt inslag däri. Skulle en finansnämnd inrättas och få uppgifter utöver den nyssnämnda, är det enligt statskontorets uppfattning av största vikt att dessa begränsas till att avse en samordnande och översiktlig bedömning av statsfinansiella och allmänekonomiska spørsmål sammanhängande med propositioner och med finansutskottens betänkanden. Under angivna förutsättningar ifrågasätter statskontoret, om icke finansnämndens befattning med frågor rörande riksbanken och riksgäldskontoret bör begränsas i vidare mån än vad utredningen föreslagit. *Fullmäktige i riksgäldskontoret* påpekar att författningsutredningens förslag om inrättandet av en finansnämnd nära anknyter till det av budgetkommittén år 1959 framlagda förslaget angående tillskapandet av en budgetdelegation. Både detta organ och den nu föreslagna finansnämnden skulle utgöra en samordnande instans för riksdagens budgetarbete med särskild uppgift att svara för en översiktlig och enhetlig bedömning främst från statsfinansiell och samhällsekonomisk synpunkt. Även fullmäktige vill för sin del starkt understryka behovet av en dylik samordnande instans. I motsats till budgetkommittén har emellertid författnings-

utredningen därutöver tillagt denna instans uppgifter, vilka avser beredning och prövning av åtskilliga ärenden inrymmande detaljfrågor, som nu närmast handläggas av bankoutskottet. En dylik anordning synes mindre väl överensstämma med den bärande tanken i författningsutredningens förslag, att finansnämnden i förhållande till de övriga utskotten skall utgöra en överordnad instans, till vilken för ytterligare beredning skall överlämnas samtliga betänkanden av finansutskott och, om riksdagen anser erforderligt, jämväl betänkanden av andra utskott. Enligt fullmäktiges uppfattning är det av vikt, att finansnämndens funktion koncentreras till den centrala samordnande uppgift, som författningsutredningen ansett skola tillkomma nämnden i första hand. En överflyttning till finansutskott i stället för finansnämnden synes mot bakgrunden härav förtjäna övervägas beträffande de ärenden, som enligt författningsutredningens förslag skulle överföras från bankoutskottet till finansnämnden. I visst hänseende synes enligt fullmäktiges uppfattning i vart fall en närmare precisering böra ske i fråga om finansnämndens kompetensområde, nämligen i förhållande till riksdagens förvaltningsdelegation. På denna delegation skall ankomma att meddela förvaltningsbestämmelser, gemensamma för myndigheter lydande under riksdagen — bland dem alltså riksgäldskontoret — medan finansnämnden generellt tillagts befogenhet att meddela föreskrifter för bl. a. riksgäldskontorets verksamhet. Vilket organ, som skall ha att utfärda exempelvis reglemente för riksgäldskontoret, för närvarande en uppgift för bankoutskottet, förefaller oklart, men avsikten kan antas vara den, att reglementariska föreskrifter av förvaltningsmässig art skall utfärdas av förvaltningsdelegationen medan föreskrifter för verksamheten i stort får meddelas av finansnämnden.

3 §.

Utredningens förslag att inrätta en lagnämnd för eventuell ytterligare beredning av lagärende tillstyrkes av *länsstyrelserna i Stockholms, Jämtlands och Västerbottens län*. Länsstyrelsen i Stockholms län finner förslaget välbetänkt. Länsstyrelsen i Västerbottens län framhåller att förslaget är ändamålsenligt samt ägnat att förhindra tillkomsten av förhastade beslut och att skapa de garantier som eftersträvas i fråga om noggrann behandling av riksdagsärendena.

Några remissorgan är mer eller mindre kritiska mot förslaget. *Länsstyrelsen i Uppsala län* ifrågasätter sålunda värdet av den föreslagna lagnämnden. Såsom regel torde utgången av en lagfråga vara klar i och med utskottsbehandlingen. Annan utgång anser länsstyrelsen knappast vara att förvänta genom frågans hänskjutande till en särskild lagnämnd, bestående av 15 ledamöter. Inrättandet av en sådan nämnd kan icke jämföras vare sig med det norska systemet, enligt vilket stortinget för behandling av lagfrågor uppdelas i ett lagting, omfattande en fjärdedel av stortingets ledamöter, och ett odelsting, omfattande de återstående tre fjärdedelarna, eller

med det finska systemet, där lagfrågor behandlas i det s. k. stora utskottet, i vilket 45 av riksdagens 200 ledamöter ingår. För en tillfredsställande behandling av lagfrågor torde därför andra garantier böra eftersträvas, exempelvis riksdagens frigörande från beroendet av departementstjänstemännen genom inrättandet av egna kanslier. Skulle en lagnämnd ändå inrättas, vill länsstyrelsen ifrågasätta lämpligheten av att nämnden handhar granskningen av riksdagens ombudsmäns ämbetsförvaltning. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* finner behovet av att inrätta en lagnämnd icke lika klart framträda som då fråga är om behovet av att inrätta en finansnämnd. Den nuvarande beredningen av lagärenden har fungerat tillfredsställande. Efter som en dubbel beredning av ett särskilt komplicerat lagärende kan vara värdefull, vill länsstyrelsen dock icke avstyrka förslaget om särskild beredning genom lagnämnd.

4 och 5 §§.

Paragraferna har icke föranlett särskilt uttalande under remissbehandlingen.

6 §.

Den av utredningen förordade reformen, som innebär att statsutskottets plenum avskaffas och att avdelningarna inom detta utskott ombildas till fristående utskott, ingående i en grupp av finansutskott, finner *statskontoret* vara befogad. Reformen understryker enligt statskontorets mening dock behovet av en samordnande instans i budgetfrågor.

Riksförbundet Landsbygdens folk och *Sveriges lantbruksförbund* har i och för sig icke någon erinran mot förslaget att avskaffa nuvarande jordbruksutskott, eftersom många skäl talar för en sådan ändring. Emellertid vill organisationerna framhålla att riksdagens behandling givetvis måste underlättas, därest ärenden av samma art företrädesvis hänvisas till visst finansutskott, såvida arbetsbelastningen icke lägger hinder i vägen därför. Utredningen är tydligen själv inne på en sådan linje, eftersom det sägs, att fördelningen av ärenden mellan utskotten icke bör fastlåsas i riksdagsordningen utan bör efter mönster av vad som gäller i fråga om lagutskotten ske i enlighet med grunder som utskotten gemensamt fastställer. Organisationerna vill därför begränsa sig till att understryka vikten av en med hänsyn till ärendenas art smidig fördelning.

7—10 §§.

Paragraferna har icke föranlett särskilt uttalande under remissbehandlingen.

11 §.

Länsstyrelsen i Uppsala län finner det tillfredsställande att reglerna angående återlämnande av ett till utskott hänvisat ärende gjorts enklare och

enhetligare. Länsstyrelsen tillstyrker därför utredningens förslag i denna del.

12 §.

Författningsutredningens i motiven till förevarande paragraf gjorda uttalande, att det knappast är lämpligt att lagutskott bildar sammansatt utskott med annat lagutskott, möter gensägelse av *länsstyrelsen i Uppsala län*. Fall kan enligt länsstyrelsen tänkas då sammansatt lagutskott bör bildas. Såsom exempel på frågor, i vilka det skulle vara till fördel för riksdagsarbetet med sådant utskott, anföres lagstiftning om onykterhet i trafik (första och andra lagutskotten) samt lagstiftning beträffande inteckning i fast egendom (första och tredje lagutskotten). Spörsmålet om en sådan anordning har, framhåller länsstyrelsen, också under hand diskuterats vid fördelning av ärenden på de olika lagutskotten men fått förfalla, eftersom några bestämmelser icke funnits om sådana sammansatta utskott. Självfallet bör man av arbetstekniska skäl vara återhållsam med att anordna sammansatta utskott.

13 §.

Paragrafen har icke föranlett särskilt uttalande under remissbehandlingen.

14 §.

Den i paragrafens andra stycke stadgade möjligheten att uppskjuta finansnämndens behandling av visst budgetärende i avvaktan på kompletteringspropositions avlämnande kommenteras av *riksrevisionsverket*. Det torde enligt riksrevisionsverket få förutsättas att kompletteringsproposition med hänsyn till konsekvenserna i prognosavseende ej lämpligen kan avlämnas mycket tidigare än vad nu sker. Följden av uppskovsregeln kan därför bli en mycket besvärande anhopning av stora och viktiga budgetärenden under riksdagsarbetets slutskede. Möjligheterna att undvika en sådan situation eller i varje fall att mildra konsekvenserna för riksdagsarbetet av en dylik uppskovsregel skulle bli betydligt större, om tidpunkten för det ordinarie riksdagsarbetets avslutande sättes till den 6 eller senast den 15 juni.

15 §.

Med hänsyn till angelägenheten av att utskottsbehandlingen blir så allsidig som möjligt ifrågasätter *länsstyrelsen i Älvsborgs län* om icke i paragrafen bör intagas en bestämmelse att även en utskottsminoritet av viss storlek skall äga möjlighet att erhålla sådana upplysningar och yttranden från statlig myndighet som i paragrafen avses.

16 §.

Offentlighetskommittén har intet att erinra mot förslaget att utskott skall kunna ålägga ledamöterna tystnadsplikt av hänsyn till rikets säkerhet m. m. Det bör enligt kommittén dock övervägas, om icke samma tystnads-

plikt bör stadgas för andra som närvarit eller eljest fått veta vad som förekommit, exempelvis utskottets tjänstemän (jfr B. Rydin i Svensk juristtidning 1963 s. 176 not 2). Denna tystnadsplikt kommer, såsom grundad på lag, att gälla även gentemot pressen.

17 och 18 §§.

Paragraferna har icke föranlett särskilt uttalande under remissbehandlingen.

19 §.

Länsstyrelsen i Uppsala län understryker lämpligheten av att utskott skall, ehuru något särskilt stadgande härom i riksdagsordningen icke ansetts påkallat, kunna sammanträda även under tid då riksmöte icke pågår.

20 §.

Länsstyrelsen i Malmöhus län tillstyrker förslaget att ordförande i utskott skall ha utslagsröst, om rösterna är lika fördelade.

4 KAP.

Ärendenas avgörande

1—3 §§.

Paragraferna har icke föranlett särskilt uttalande under remissbehandlingen.

4 §.

Förslaget att talmannen vid lika röstetal skall avgöra, vilken av de framförda meningarna som skall vara riksdagens beslut, finner *länsstyrelsen i Malmöhus län* välmotiverat. Härigenom undvikes att man nödgas tillgripa lottdragning för att kunna avgöra viktiga ärenden. Länsstyrelsen tillstyrker därför vad som i detta avseende föreslagits.

5—10 §§.

Paragraferna har icke föranlett särskilt uttalande under remissbehandlingen.

5 KAP.

Val inom riksdagen

Länsstyrelsen i Stockholms län anser att bestämmelserna i förevarande kapitel rätteligen endast bör reglera tillvägagångssättet vid utscende av vissa ej blott till benämning utan även till antal givna funktionärer. Föreskrifterna om antal ledamöter i utskott, antal revisorer etc. synes enligt länsstyrelsens mening vid en systematiskt riktig disposition av lagtextmaterialet böra upptas i de olika konstitutiva avsnitten, i första hand i tredje kapitlet riksdagsordningen, och sålunda icke, såsom skett i förslaget, i förevarande kapitel.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län framhåller att det måhända varit lämpligare att i 8 § förevarande kapitel upptaga den bestämmelse rörande åtal mot riksdagens ombudsmän och deras ställföreträdare, som i utredningens förslag intagits i 6 kap. 7 §. Om så sker, bör rubriken till 5 kap. justeras. Enligt länsstyrelsens uppfattning föreligger anledning till en sådan justering redan med hänsyn till bl. a. det förhållandet att 5 kap. 8 § innehåller ett stadgande om entledigande av ombudsman eller ställföreträdare.

1 §.

Paragrafen har icke föranlett särskilt uttalande under remissbehandlingen.

2 §.

Utredningens förslag att val skall förrättas för tid motsvarande riksdagens valperiod finner *länsstyrelsen i Uppsala län* i likhet med utredningen vara ägnat att skapa större stabilitet i riksdagsarbetet och därmed underlätta dettas planering. Förslaget ger därför icke anledning till någon länsstyrelsens erinran. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* uttalar sig på samma sätt.

3—7 §§.

Paragraferna har icke föranlett särskilt uttalande under remissbehandlingen.

8 §.

Länsstyrelsen i Stockholms län erinrar om att enligt 9 kap. 6 § förslaget till regeringsform tillsynen över lagars och andra författningars tillämpning skall utövas av »minst två» av riksdagen valda ombudsmän. Denna formulering har valts för att en ökning av ombudsmännens antal skall kunna genomföras i framtiden utan att därvid även grundlagsändring skall behöva företagas. Frågan om riksdagens ombudsmannaämbetens framtida

organisation och verksamhetsformer är för närvarande föremål för utredning genom en särskild kommitté. Det i förevarande lagrum givna stadgandet att val av riksdagens ombudsmän skall avse en justitieombudsman och en militieombudsman jämte ställföreträdare innefattar därför endast en lösning tills vidare i avbidan på resultatet av nämnda utredning. Länsstyrelsen finner det önskvärt om detta resultat förelåg å sådan tid, att lagrummet redan från början kunde ges ett mera definitivt innehåll. Också *riksdagens justitieombudsman* finner anledning framhålla att frågan om ombudsmännens antal för närvarande är föremål för överväganden inom en statlig utredning.

9 §.

Paragrafen har icke föranlett särskilt uttalande under remissbehandlingen.

10 §.

Fullmäktige i riksgäldskontoret konstaterar att med förslaget valperioden för fullmäktige i riksgäldskontoret kommer att omfatta fyra år i stället för såsom nu tre år. Mot en sådan ändring har fullmäktige icke något att erinra. Förslaget innebär emellertid härutöver, att samtliga fullmäktige skall väljas på en gång och att således någon successiv förnyelse av fullmäktige såsom enligt nuvarande ordning, vilken bibehållits i utredningens tvåkammaralternativ, icke vidare skall komma i fråga. Fullmäktige har i och för sig icke någon invändning att rikta mot ifrågavarande förslag; fullmäktige förutsätter härvid, att den tanke som uppenbarligen legat till grund för nuvarande grundlagsstadgande, nämligen önskvärdheten av att bibehålla kontinuiteten i fullmäktiges arbete, kommer att vinna tillbörligt beaktande även vid nu ifrågavarande alternativ.

11 §.

Beträffande yttrandena över bestämmelserna i förevarande paragraf hänvisas till den remissammanställning, som intagits i prop. 1964: 140 s. 147 ff.

12—14 §§.

Paragraferna har icke föranlett särskilt uttalande under remissbehandlingen.

6 KAP.

Förvaltningsbestämmelser

Vad i detta kapitel i olika avseenden föreslagits finner *länsstyrelsen i Stockholms län* på det hela taget vara ändamålsenligt och väl avvägt.

1—4 §§.

Utredningens förslag till en ändrad organisation av riksdagsförvaltningen tillstyrkes av *länsstyrelserna i Uppsala och Kronobergs län*. Länsstyrelsen i Uppsala län finner den förordade koncentrationen av riksdagens förvaltningsärenden till ett enda organ, riksdagens kontor, med riksdagens förvaltningsdelegation såsom överinstans vara ändamålsenlig och ägnad att avhjälpa de olägenheter, som är förenade med nuvarande organisation. Länsstyrelsen i Kronobergs län anser att en smidigare och rationellare förvaltningsform åstadkommes med den föreslagna organisationen. Även *länsstyrelsen i Västerbottens län* är positiv till förslaget och gör liknande uttalanden. Länsstyrelsen tillägger att frågan om hur riksdagens förvaltningsorganisation bör lösas och när en eventuell omorganisation skall ske, i och för sig icke är avhängig av en eventuellt blivande författningsreform.

Mera tveksam om lämpligheten av förslaget synes *statskontoret* vara. Statskontoret anmärker att utredningen icke närmare behandlat förslagets konsekvenser med avseende på riksgäldskontorets organisation. De uppgifter, som förutsättes komma att handhas av riksdagens kontor, åligger f. n. i huvudsak den byrå inom riksgäldskontoret, som har att handlägga administrativa och personella frågor, och den riksgäldsfullmäktige och riksgäldsdirektören underställda riksdagens ekonomibyrå. Innan man tillskapar en fristående förvaltningsenhet inom riksdagen för uppgifter, som till större delen redan handhas av annat riksdagens organ, bör i varje fall de organisatoriska konsekvenserna härav i olika hänseenden ha klarlagts. Det synes enligt statskontorets uppfattning emellertid ligga närmast till hands att undersöka, om icke till riksgäldskontoret kan hänföras handläggningen av de administrativa och personella frågor, som nu åvilar vissa särskilda delegationer inom riksdagen. Den av utredningen föreslagna förvaltningsdelegationen torde även vid en sådan lösning kunna utgöra en lämplig överinstans. — Statskontoret erinrar om att bland förvaltningsdelegationens åligganden föreslås ingå även att pröva och avgöra de besvär, som enligt vad därom är särskilt stadgat må anföras hos riksdagen, en uppgift som f. n. åvilar bankoutskottet. Statskontoret finner anledning särskilt understryka, att förvaltningsdelegationen bör, såsom utredningen också torde ha förut-

satt, kunna fungera även under tider, då riksdagssession icke pågår. I fråga om nämnda besvärärenden torde enligt statskontorets mening ytterligare en reform kunna övervägas. I vissa fall, såsom beträffande beslut om vägran att utlämna allmän handling, är det fråga om en rent rättslig prövning, som, därest beslutet fattats av en Kungl. Maj:t underställd myndighet, skulle ha ankommit på regeringsrätten. För handläggningen av sådana ärenden är varken bankoutskottet eller den föreslagna förvaltningsdelegationen särskilt ägnad. Så länge regeringsrätten dömer i Kungl. Maj:ts namn kan av konstitutionella skäl en överflyttning av detta slags besvärsmål till domstols prövning icke genomföras. Om däremot enligt utredningens förslag regeringsrätten ombildas till en också formellt helt fristående högsta förvaltningsdomstol, anser statskontoret hinder icke möta att låta denna domstol pröva och avgöra besvär även över beslut av riksdagens organ.

En i vissa avseenden kritisk hållning till förslaget intar *fullmäktige i riksgäldskontoret*, som i sitt yttrande mera ingående behandlat den av utredningen upptagna frågan om en ändrad organisation för riksdagsförvaltningen.

Fullmäktige utvecklar till en början allmänna synpunkter på frågan. I likhet med författningsutredningen finner fullmäktige det angeläget att gynnsammast möjliga förutsättningar även rent administrativt skapas för riksdagsarbetet i dess helhet liksom också att de enskilda riksdagsledamöterna lämnas den service i olika hänseenden, som för fullgörande av riksdagsmannauppgiften rimligen kan erfordras. Även om svårigheterna att ordna en rationell administrering av riksdagsarbetet är uppenbara, bl. a. därför att riksdagen som sådan aldrig kan förväntas bli ett organ med strikt centraliserad och enligt kontorsmässiga begrepp rationell förvaltning, synes det likväl möjligt att, såväl vid ett enkammarssystem som vid ett bibehållet tvåkammarssystem, ernå väsentliga förbättringar jämfört med nuvarande ordning. Fullmäktige anser sig emellertid böra understryka, att en definitiv utformning av riksdagens förvaltningsorganisation måste anstå till dess att riksdagen fattat sitt beslut i författningsfrågan, även om å andra sidan vissa praktiska frågor avseende arbetsförhållanden inom riksdagen borde kunna få i varje fall provisoriska lösningar redan tidigare. Fullmäktige säger sig ha prövat författningsutredningens förslag mot bakgrund av vad sålunda anförts.

Fullmäktige framhåller att författningsutredningens förslag till ny förvaltningsorganisation för riksdagen otvivelaktigt skulle medföra en viss minskning av antalet förvaltningsorgan och därmed en önskvärd koncentration och förenkling av den administrativa apparaten. Sålunda skulle, om man i detta sammanhang bortser från bankoutskottet som för närvarande har att handlägga vissa ärenden av närmast förvaltningsmässig art såsom överinstans för riksdagens verk, följande organ bortfalla i den nya organisationen, nämligen talmanskonferensen, kanslideputerade, kamrarnas kans-

litillsättare samt ekonomideputerade, medan riksdagens förvaltningsdelegation skulle tillkomma som en ny institution och ekonomibyrån utbyggas till ett riksdagens kontor. Fullmäktige anser det emellertid böra beaktas att, om man undantar kanslideputerade som för närvarande fungerar såsom riksdagens personalnämnd, de övriga nu nämnda organen endast har vissa till omfattningen begränsade ehuru i och för sig betydelsefulla arbetsuppgifter. Ett bortfall av dessa organ, som delvis skulle bli en direkt följd av enkamarsystemets införande, skulle sålunda i realiteten icke få någon märkbar betydelse i nu förevarande sammanhang. Det torde också vara realistiskt att även i fortsättningen räkna med att kammare och utskott måste förbehållas en tämligen långtgående självbestämmanderätt vad beträffar anställning av personal, vilket i någon mån torde förringa effekten av utredningens rationaliseringssträvanden på personalområdet. Desto mer önskvärt framstår det emellertid under sådana förhållanden, att en effektiv, samordnad prövning av personalbehov och avlöningsformer kommer till stånd.

Vad angår riksdagens ekonomibyrå, i förslaget benämnt riksdagens kontor, har, påpekar fullmäktige, utredningen ansett att till ifrågavarande organ skall i största möjliga utsträckning koncentreras ärenden, som berör riksdagens hus samt personalärenden. Författningsutredningen har vidare förordat, att riksdagens kontor i motsats till den nuvarande ekonomibyrån skall vara helt fristående i förhållande till riksgäldskontoret och underställt en särskild styrelse. Kontoret skulle med andra ord göras till en helt självständig förvaltningsenhet. Fullmäktige kan icke finna att någon närmare motivering härför lämnats. Författningsutredningen synes utgå från såsom en självklar sak, att detta förslag skulle i och för sig innebära en rationell anordning. Fullmäktige kan för sin del icke finna att tillräckliga skäl föreligger för en ändring av ekonomibyråns nuvarande anknytning till riksgäldskontoret och för en utbyggnad av denna byrå till ett självständigt verk. Fullmäktige anför.

Riksdagens ekonomibyrå är underställd riksgäldsfullmäktige och riksgäldsdirektören, vilket bl. a. innebär, att till byrån hörande ärenden, i den mån de icke kan avgöras av byråchefen, skall efter beredning på byrån, varvid samråd i viss utsträckning äger rum med tjänstemän i riksgäldskontoret, föredragas inför riksgäldsdirektören och fullmäktige, som fattar beslut. Även i övrigt har byrån alltid haft och har fortfarande en stark anknytning till riksgäldskontoret. Den nuvarande egentliga kontorspersonalen från byråchefen och nedåt har sålunda med något undantag rekryterats från riksgäldskontoret liksom skett med tidigare innehavare av ifrågavarande befattningar. Under riksdagstid erhåller ekonomibyrån regelmässigt i viss utsträckning personalförstärkning från riksgäldskontoret. Riksgäldskontoret har med andra ord under årens lopp fungerat såsom på en gång rekryteringsbas och personalreserv för ekonomibyrån, som härjämte har kunnat ernå en icke oväsentlig avlastning genom att dra nytta av hos riksgäldskontoret befintlig juridisk samt löne- och pensionsteknisk expertis ävensom personal för särskilda utredningar m. m. Härtill kommer att samtliga utbe-

talningar avseende anslagen till riksdagen, såsom arvoden och reseersättningar till riksdagens ledamöter, avlöningar till personal samt kostnader för riksdagstrycket, m. m., sker och väl allt fortfarande avses skola ske genom riksgäldskontorets kassa och att härav föranledd bokföring och revision jämväl ombesörjes av riksgäldskontoret. Dessutom kan tilläggas, att ekonomibyrån till följd av att riksgäldsfullmäktige fungerat såsom styrelse för den samma kunnat dra fördel av den samlade erfarenhet i ekonomiska ting samt i riksdagens arbetsförhållanden, som representeras inom denna krets av riksdagens förtroendemän.

Om riksdagens kontor skulle bli helt fristående i förhållande till riksgäldskontoret, d. v. s. bli ett självständigt förvaltningsorgan, måste detta innebära, att man avstår från de väsentliga fördelar som den nuvarande anordningen medför utan att därmed vinna någon påtaglig favör. Man skulle då nödgas bygga upp en onödigt omfattande och kostsam förvaltningsapparat med självständig kapacitet på olika områden och en egen personalreserv. Det kan ifrågasättas om författningsutredningens förslag till omläggning av riksdagens förvaltningsorganisation verkligen motiverar detta.

En analys av det föreliggande förslaget ger vid handen, att de arbetsuppgifter som skulle åvila riksdagens kontor, i likhet med vad fallet är beträffande den nuvarande ekonomibyrån, kommer att till stor del vara av övervägande praktisk natur, d. v. s. främst avse frågor rörande vård och underhåll av riksdagshuset och dess förråd samt riksdagstrycket ävensom fullgörande av vissa servicefunktioner. Författningsutredningen har i detta sammanhang framhållit bl. a. att de fastighetsförvaltande uppgifterna skulle ökas väsentligt vid ett genomförande av planerna på tillskapande av dels ytterligare utrymmen för riksdagens ledamöter, dels ett riksdagshotell. Med anledning härav må erinras om att riksdagsledamöternas bostads- och arbetsförhållanden nyligen utretts av en särskild av fullmäktige på riksdagens uppdrag tillsatt kommitté och att riksdagen godkänt vissa riktlinjer i ämnet. I väsentlig utsträckning, och i vart fall så snart byggnadstekniska åtgärder kommer i fråga, måste självfallet hithörande arbetsuppgifter för längre eller kortare tid med nödvändighet läggas på en särskild arbetsgrupp med bl. a. byggnadsteknisk expertis. Det är emellertid sannolikt, att riksdagens kontor (ekonomibyrån) under den tid, som ett realiserande av målsättningarna på detta område skulle ta i anspråk, kommer att belastas med vissa löpande uppgifter och att även fortsättningsvis, i takt med utbyggnaden av olika serviceanordningar för riksdagsledamöterna, en mer permanent ökning av arbetsbelastningen kan förväntas. Omfattningen härav bör dock icke överbetonas.

Beträffande förslaget att låta riksdagens kontor (ekonomibyrån) från kanslideputerade övertaga uppgiften att fungera såsom en riksdagens personalnämnd för all personal inom riksdagshuset och att förhandla om löner etc. må erinras om att ett förslag nyligen framlagts om förhandlingsrätt för statstjänstemän, vilket förutsätter en särskild förhandlingsordning med ett för hela statsförvaltningen inklusive riksdagen och riksdagens verk gemensamt organ såsom förhandlingspartner till tjänstemännens huvudorganisationer. Om man samtidigt förutsätter, att den kommande utredningen om riksdagens personalorganisation kommer att resultera i någon form av lönegradsplacerad anställning för huvudparten av riksdagens tjänstemän, skulle handläggningen av riksdagens personalärenden betydligt underlättas. Även nu anförda omständigheter torde tala mot en omfattande utbyggnad av ekonomibyrån och förändring i samband därmed av dess organisatoriska ställ-

ning. Härtill kan läggas, att ett genomförande av ett enkammarssystem i vissa avseenden torde automatiskt medföra viss arbetsminskning för ekonomi-
byrån vad beträffar bl. a. personalärenden. Skulle mot förmodan någon ändring icke ske i fråga om vare sig förhandlingsrättsordningen eller riksdagstjänstemännens nuvarande anställnings- och avlöningsförhållanden, kommer uppgiften att fungera som riksdagens personalnämnd otvivelaktigt att bli både tids- och arbetskrävande, särskilt om man vill eftersträva en så vitt möjligt till denna personalnämnd centraliserad handläggning av riksdagens personalfrågor. Hur än utvecklingen i framtiden kommer att gestalta sig på förevarande område, torde emellertid en viss komplettering av ekonomi-
byråns personalorganisation, som för närvarande är uppbyggd med tanke närmast på byråns övervägande praktiska arbetsuppgifter, under alla förhållanden bli nödvändig.

Ehuru fullmäktige sålunda kan i allt väsentligt ansluta sig till de tankar och syften, som uppbär författningsutredningens här ifrågavarande förslag, har fullmäktige likväl icke funnit tillräckliga skäl föreligga för en ändring av ekonomi-
byråns nuvarande organisatoriska anknytning till riksgäldskontoret och utbyggnad av densamma till ett självständigt verk. En sådan anknytning underlättar ett fortsatt uppehållande av riksgäldskontorets servicefunktioner i förhållande till ekonomi-
byrån, vilka under alla förhållanden bör bevaras för att undvika en onödigt kostsam förvaltningsapparat.

Fullmäktige biträder däremot författningsutredningens förslag att inrätta ett nytt organ, riksdagens förvaltningsdelegation, som skall utgöra överinstans för riksdagens olika verk beträffande tjänste- och anslagsfrågor m. m. Förslaget, som får ses mot bakgrunden av att bankoutskottets huvudsakliga uppgifter föreslagits överflyttade till finansnämnden, synes fullmäktige innebära en lämplig ordning även om riksdagens ekonomi-
byrå, såsom fullmäktige förordnat, bibehålles under riksgäldsfullmäktiges ledning. Bland förvaltningsdelegationens uppgifter skall ingå att granska och sammanställa anslagsäskanden, som avser riksdagen och under riksdagen lydande myndigheter. Fullmäktige framhåller att förslaget icke innefattar någon upplysning om den närmare innebörden av nämnda granskningsskyldighet. Det är således oklart, huruvida förvaltningsdelegationen skall äga befogenhet att ändra ett anslagsäskande eller att med eget yttrande till vederbörande finansutskott vidarebefordra detsamma. En precisering på denna punkt anser fullmäktige därför erforderlig.

Fullmäktige påpekar att vissa nu förefintliga organ inom riksdagens förvaltningsorganisation icke blivit behandlade i författningsutredningens förslag. Utredningen har sålunda icke berört det organ, som benämnes delegerade för riksdagens verk och vars verksamhet regleras genom en särskild av bankoutskottet utfärdad instruktion. Det är därför ovisst, huruvida författningsutredningen avsett att dessa delegerade skall bibehållas eller icke. Ett ställningstagande till denna fråga torde vara nödvändigt med hänsyn till att de arbetsuppgifter, som åvilar delegerade för riksdagens verk, synes beröra förvaltningsdelegationens kompetensområde. Det förefaller rimligt att tänka sig, att den nuvarande delegeradeinstitutionen i fortsättningen kommer att

försvinna som självständig institution och eventuellt uppgå i riksdagens förvaltningsdelegation. I sådant fall torde emellertid en förstärkning av förvaltningsdelegationen med erforderlig administrativ personal få övervägas. Vad angår den av författningsutredningen ej heller omnämnda lönenämnden för riksdagens verk synes det enligt fullmäktiges mening sannolikt, att detta eller ett motsvarande organ även efter ett genomförande av författningsutredningens förslag kan få en viktig uppgift att fylla. Det torde härvid få förutsättas, att även avlöningsbestämmelser för riksdagens tjänstemän skulle bli hänförliga till lönenämndens kompetensområde.

Avslutningsvis framhåller fullmäktige att författningsutredningen med sitt förslag till ny förvaltningsorganisation för riksdagen endast angivit den yttre ramen för förvaltningsverksamheten. Självfallet kan emellertid denna förvaltning icke träda i funktion förrän ytterligare utredning kommit till stånd beträffande de olika organens interna uppbyggnad och personalorganisation samt lokalbehov m. m. En sådan utredning bör enligt fullmäktiges mening lämpligen anstå till dess principbeslut i författningsfrågan föreligger.

De synpunkter rörande riksdagens personalorganisation, som författningsutredningen utvecklat i anslutning till förslaget om en omorganisation av riksdagsförvaltningen, har behandlats i en del remissyttranden.

Somliga remissorgan understryker vikten av att riksdagens olika befattningshavare ges en fastare anställningsform. *Sveriges juristförbund* uttalar sålunda att det måste anses vara av väsentlig betydelse för riksdagsarbetets ändamålsenliga planering och bedrivande att en fast tjänstemannakår finns knuten till riksdagen. Det synes juristförbundet också angeläget att tjänstemännen i fråga ges en ställning likvärdig den, som tillkommer statens tjänstemän i övrigt, t. ex. med avseende å administrativ oavsättlighet. *Sveriges konservativa studentförbund* konstaterar med tillfredsställelse att utredningen uppmärksammat betydelsen av att riksdagens befattningshavare beredes en fastare anställning än för närvarande. Av särskild vikt är enligt förbundet att utskottens personal får en självständig ställning i förhållande till statsförvaltningen. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* finner en väsentlig förutsättning för ett genomförande av den av utredningen föreslagna förvaltningsorganisationen i riksdagen vara att frågor, som berör personalorganisationen och personalens anställningsformer, erhåller en positiv lösning. Genomförs utredningens förslag om fast anställning för flertalet tjänstemän hos riksdagen med full tjänstgöring hos denna, löser man också de konfliktsituationer, som i olika hänseenden kan uppstå genom att Kungl. Maj:t underställda tjänstemän tjänstgör i utskottens kanslier.

Några andra remissorgan är däremot mera tveksamma om lämpligheten av att den kvalificerade sekreterarpersonal, som tjänstgör i kammare- och utskottskanslier, erhåller en fastare anställning. *Länsstyrelsen i Uppsala län* framhåller att det från synpunkten, att riksdagens tjänstemannastab bör

intaga en självständig ställning gentemot såväl den övriga statsförvaltningen som kommunala och enskilda sammanslutningar och företag, givetvis kan anföras starka skäl för utredningens förslag om en fastare anställningsform för denna personal. Förslaget synes dock icke vara ägnat att utesluta de medföra fördelar. Det torde sålunda inte vara säkert att den kvalificerade personal, som här eftersträvas och som väl till övervägande del måste rekryteras ur förvaltnings- och domstolskarriären, vill binda sig för sådana förordnanden som det här är fråga om. Det nuvarande systemet har också medfört vissa värdefulla kontakter mellan riksdagen och de myndigheter, från vilka riksdagspersonalen rekryterats, kontakter som åtminstone vid upprepade förordnanden kan väntas bli försämrade. Riksdagen har vidare vid nuvarande ordning haft förmånen att kunna till sitt förfogande få yngre och lovande jurister, som mottagit förordnanden vid riksdagen i syfte att därigenom erhålla meriter vid befordran inom sina ordinarie verksamhetsområden. En förutsättning torde dock därvid ha varit att anställningen hos riksdagen icke varit alltför långvarig. Skulle anställningstiden utsträckas, föreligger en viss fara för att åtskilliga tillhörande denna kategori avstår från att ifrågakomma till sådant förordnande. Länsstyrelsen finner därför frågan om riksdagens personalorganisation böra ytterligare övervägas. Härvid bör under alla förhållanden beaktas att riksdagens tjänstemän får en självständig ställning gentemot regeringen och departementen. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* gör samma uttalanden. Även *fullmäktige i riksgäldskontoret* anlägger ett liknande betraktelsesätt. Fullmäktige betonar att riksdagsärendenas behöriga gång självfallet är i väsentlig utsträckning avhängig av den kvalificerade sekreterarpersonalen hos kammar- och utskottskanslier. Fullmäktige finner det därför synnerligen angeläget, att en tillfredsställande rekrytering av ifrågavarande personal i möjligaste mån underlättas och tryggas. Nuvarande anställnings- och avlöningsystem är utan tvivel behäftat med många brister och i behov av en förnyad översyn, men det torde å andra sidan icke kunna förnekas, att systemet även innefattar vissa fördelar genom att sannolikt medge ett större urval av aspiranter till ifrågavarande funktioner än eljest skulle varit fallet. Det synes fullmäktige sålunda i viss mån tveksamt, huruvida en fastare anställningsform beträffande den kvalificerade sekreterarpersonalen i praktiken skulle innebära en just ur rekryteringssynpunkt ändamålsenlig anordning. Författningsutredningen torde emellertid med sitt ifrågavarande förslag syfta längre än till att enbart trygga rekryteringen till riksdagen av ifrågavarande sekreterarpersonal, nämligen att i enlighet med en av de huvudtankar, som uppbär förslaget till författningsreform, även på detta sätt stärka riksdagens ställning. Riksdagen anses med andra ord böra på ett eller annat sätt tillförsäkras en egen, fast personal, som om så erfordras året om helt och fullt står till riksdagens disposition utan att influeras av hänsyn till eventuell annan karriär. Då ett klarläggande av hithörande

problem även enligt fullmäktiges uppfattning framstår som angeläget, vill fullmäktige för sin del tillstyrka den av författningsutredningen förordade särskilda utredningen angående principerna för riksdagens personalorganisation samt de konsekvenser dessa bör medföra i fråga om riksdagstjänstemännens anställnings- och löneförhållanden. En sådan utredning har också tillstyrkts av sammansatta konstitutionsutskottet och bankoutskottet vid 1963 års höstriksdag. I sitt av riksdagen godkända utlåtande 1963: 1 framhöll utskottet härvid, att en ändamålsenlig lösning av förevarande spörsmål borde i sin helhet träda i tillämpning, så snart riksdagen tagit slutlig ställning till författningsutredningens förslag angående omläggning av riksdagens arbetsformer; dellösningar, som befanns angelägna, borde dock dessförinnan genomföras. Innebörden av dessa uttalanden klargjordes närmare vid andra kammarens debatt i ärendet. Vad angår övrig personal hos kammarkansli och utskott m. fl. — med undantag av steno-graferna, beträffande vilka gäller speciella arbetsförhållanden — synes det enligt fullmäktige naturligt att denna personal, i likhet med vad som redan tidigare skett med riksdagens vaktmästare och vad som gäller för ekonomibyråns kontorspersonal, tillförsäkras en fast anställning genom inrättande av ordinarie eller extra ordinarie tjänster, även om möjligheterna att för ifrågavarande personal ordna arbete hos något riksdagens verk mellan riksmötena kan te sig problematiska.

Statskontoret har icke funnit anledning att närmare behandla vad författningsutredningen i denna del föreslagit eftersom författningsutredningen förutsatt att det genom riksdagens egen försorg skall verkställas en utredning angående principerna för riksdagens personalorganisation. Statskontoret vill emellertid framhålla att riksdagen och dess utskott givetvis bör ha tillgång till tillräcklig och kvalificerad personal. Kravet på en oberoende ställning för denna personal bör också starkt markeras. Utbyggnaden av riksdagens egna organ får dock självfallet icke innebära en dubbelring av de statliga utredningsresurserna. Således måste rimligen även departementen och den övriga statsförvaltningen utnyttjas för att framställa det särskilda underlag för riksdagsarbetet utöver propositioner, motioner etc. som kan visa sig erforderligt.

5 §.

Några remissinstanser framhåller värdet av den verksamhet, som riksdagens upplysningstjänst bedriver, men ifrågasätter om icke upplysningstjänsten liksom hittills bör vara organisatoriskt knuten till riksdagsbiblioteket. Enligt *statskontorets* mening bör den verksamhet som upplysningstjänsten bedriver ses såsom en form av sådan dokumentationstjänst, som under senare år i allt högre grad kommit att betraktas som en väsentlig uppgift för olika slags vetenskapliga bibliotek, institutions- och företagsbibliotek. För flertalet sådana bibliotek innebär dokumentations-

tjänsten otvivelaktigt en utvidgning av arbetsprogrammet, som ställer nya krav på bibliotekspersonalens utbildning och arbetsinsatser. Denna partiella förändring av bibliotekens inriktning måste emellertid bedömas som en nödvändig anpassningsåtgärd från deras sida. Ett biblioteks uppgift kan numera icke begränsas till att anskaffa och på begäran tillhandahålla litteratur utan bör också omfatta en aktiv strävan att sammanställa och förmedla material för de behov som bibliotekets utnyttjare företer. Med hänsyn härtill och till att skapandet av ytterligare en i stort sett fristående förvaltningsenhet inom riksdagen om möjligt synes böra undvikas, vill statskontoret ifrågasätta om icke upplysningstjänsten snarare borde såsom en särskild avdelning inordnas i bibliotekets övriga verksamhet. En sådan lösning borde kunna skapa bättre förutsättningar för ett rationellt utnyttjande av personalen och även medverka till att bibliotekets verksamhet i stort alltmer anpassas efter de krav, som en modernt inriktad dokumentationstjänst ställer. Samma ståndpunkt intar *fullmäktige i riksgäldskontoret*. Fullmäktige delar författningsutredningens uppfattning angående värdet av upplysningstjänsten och har i och för sig icke något att erinra mot att denna i mera fasta former tillföres en rimlig förstärkning av kvalificerad personal. Fullmäktige finner det emellertid böra beaktas, att ytterligare lokaler för upplysningstjänsten inom riksdagshuset kan ställas till förfogande endast på bekostnad av andra angelägna lokalbehov. Vidare framhåller fullmäktige, att som underlag för en ytterligare personalförstärkning och för ett fastställande av riktlinjer för den fortsatta verksamheten erfordras en närmare analys och värdering av hittillsvarande erfarenheter, bl. a. avseende uppdragens karaktär. Då upplysningstjänsten ännu måste betecknas som en relativt ny företeelse, torde även av detta skäl en viss försiktighet vid utbyggnaden vara tillrådlig. Särskilt angeläget torde vara att de föreskrifter, som skall reglera upplysningstjänsten, ges en så vitt möjligt uttömmande men på samma gång strikt och koncis utformning, så att verksamheten icke utvecklas på ett okontrollerbart och ej avsett sätt. Författningsutredningens förslag om att organisatoriskt skilja upplysningstjänsten från riksdagsbiblioteket, låt vara under en gemensam styrelse men med olika chefer, och att sålunda tillskapa ytterligare en relativt självständig förvaltningsenhet inom riksdagshuset kan fullmäktige däremot ej biträda. De skäl, som anföres härför, finner fullmäktige ej tillräckligt bärande. Ett fortsatt organisatoriskt samgående med riksdagsbiblioteket, som upplysningstjänsten under alla förhållanden måste repliera på, torde enligt fullmäktiges mening skapa bästa förutsättningar för ett rationellt utnyttjande av den biblioteksstyrelsen och överbibliotekarien underställda personalen i dess helhet utan att effekten på upplysningstjänsten därav skulle bli lidande.

6 §.

Paragrafen har icke föranlett särskilt uttalande under remissbehandlingen.

Riksåklagarämbetet påpekar att meningen tydligen är att åtalsreglerna i paragrafen skall gälla allenast de i 20 kap. brottsbalken upptagna s. k. självständiga ämbetsbrotten. Med paragrafens föreslagna avfattning är emellertid denna begränsning icke fullt klar. Riksåklagarämbetet finner därför en jämkning av författningstexten vara påkallad. Ämbetet framhåller vidare att det synes uppenbart att, om åtal beslutats i enlighet med förevarande lagrum, någon självständig prövning av åtalsfrågan icke tillkommer den åklagare, som har att utföra åtalet. Ansvar för ett eventuellt obefogat åtal, som utförts i enlighet med finansnämndens eller lagnämndens beslut, måste därför uteslutande åvila nämndens ledamöter. I enlighet med 6 kap. 15 § förslaget till regeringsform torde åtal mot nämndledamot för medverkan till obefogat åtal icke kunna väckas utan sådant beslut av riksdagen, som avses i sistnämnda paragraf.

Vad särskilt angår de i paragrafen upptagna reglerna rörande åtal mot riksdagens ombudsmän och deras ställföreträdare förklarar sig *riksdagens justitieombudsman* fullt ut godkänna vad författningsutredningen anfört i avseende å ombudsmännens straffrättsliga ansvar. Forum vid åtal för ämbetsbrott torde böra vara högsta domstolen, i likhet med vad som gäller enligt 22 § instruktionen för justitiekanslersämbetet. Härvid erinras om de uttalanden från 1809 som går ut på att justitieombudsmannen skall vara i alla avseenden likställd med justitiekanslern. *Riksåklagarämbetet* ifrågasätter om icke, med hänsyn till den speciella ställning riksdagens ombudsmän och deras ställföreträdare intar, för åtal mot dessa personer bör fordras beslut av riksdagen, som ju enligt 5 kap. 8 § skall ha att meddela beslut om deras entledigande. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* finner det tveksamt om reglerna angående åtal mot riksdagens ombudsmän och deras ställföreträdare bör vara intagna i förevarande kapitel. Enligt länsstyrelsens mening skulle det vara lämpligare att placera dessa regler i slutet av 5 kap. 8 §.

Vissa frågor rörande arbetsförhållandena inom riksdagen

De skilda förslag, som författningsutredningen i motiven till förslaget om en ny riksdagsordning redovisat i ett särskilt avsnitt om vissa frågor rörande arbetsförhållandena inom riksdagen (SOU 1963:18 s. 208 ff), tillstyrkes av *Sveriges hantverks- och industriorganisation*. Organisationen finner dessa förslag bl. a. vara ägnade att rationalisera den kontorstekniska delen av riksdagsledamöternas arbete.

Sveriges konservativa studentförbund föreslår att ett permanent utredningskansli ställes till de politiska partiernas förfogande. Författningsutredningen har visserligen föreslagit att partierna skall få sekreterarhjälp i riksdagen men enligt förbundet torde ett utredningskansli i betydligt större skala vara erforderligt, om man på denna väg vill nå syftet att stärka riksdagens ställning. Oppositionspartierna kunde då utarbeta alternativ i betydelsefulla frågor — exempelvis »skuggbudget» — varigenom väljarna lättare kunde ställas inför klart utformade alternativ, något som enligt förbundets mening otvivelaktigt skulle vara ägnat att stärka demokratin i dess helhet.

Fullmäktige i riksgäldskontoret understryker angelägenheten av att de enskilda riksdagsledamöterna lämnas den service i olika hänseenden, som för fullgörande av deras riksdagsmannauppgifter kan anses påkallad. I första hand torde enligt fullmäktiges uppfattning få övervägas en utvidgning av den skrivhjälp, som för närvarande genom riksdagens skrivbyrå tillhandahålls såväl enskilda riksdagsledamöter som partigruppernas sekretariat, liksom att göra denna skrivhjälp kostnadsfri. Å andra sidan bör härvid givetvis beaktas de svårigheter, som torde föreligga, att på ändamålsenligt sätt avgränsa ifrågakvarande och andra serviceanordningar så att nyssnämnda syfte kan uppnås till rimlig kostnad. Fullmäktige vill även framhålla, att den rådande lokalbristen inom riksdagshuset länge ännu kommer att utgöra ett besvärande hinder för utrymmeskrävande expansioner av serviceanordningar av skilda slag.

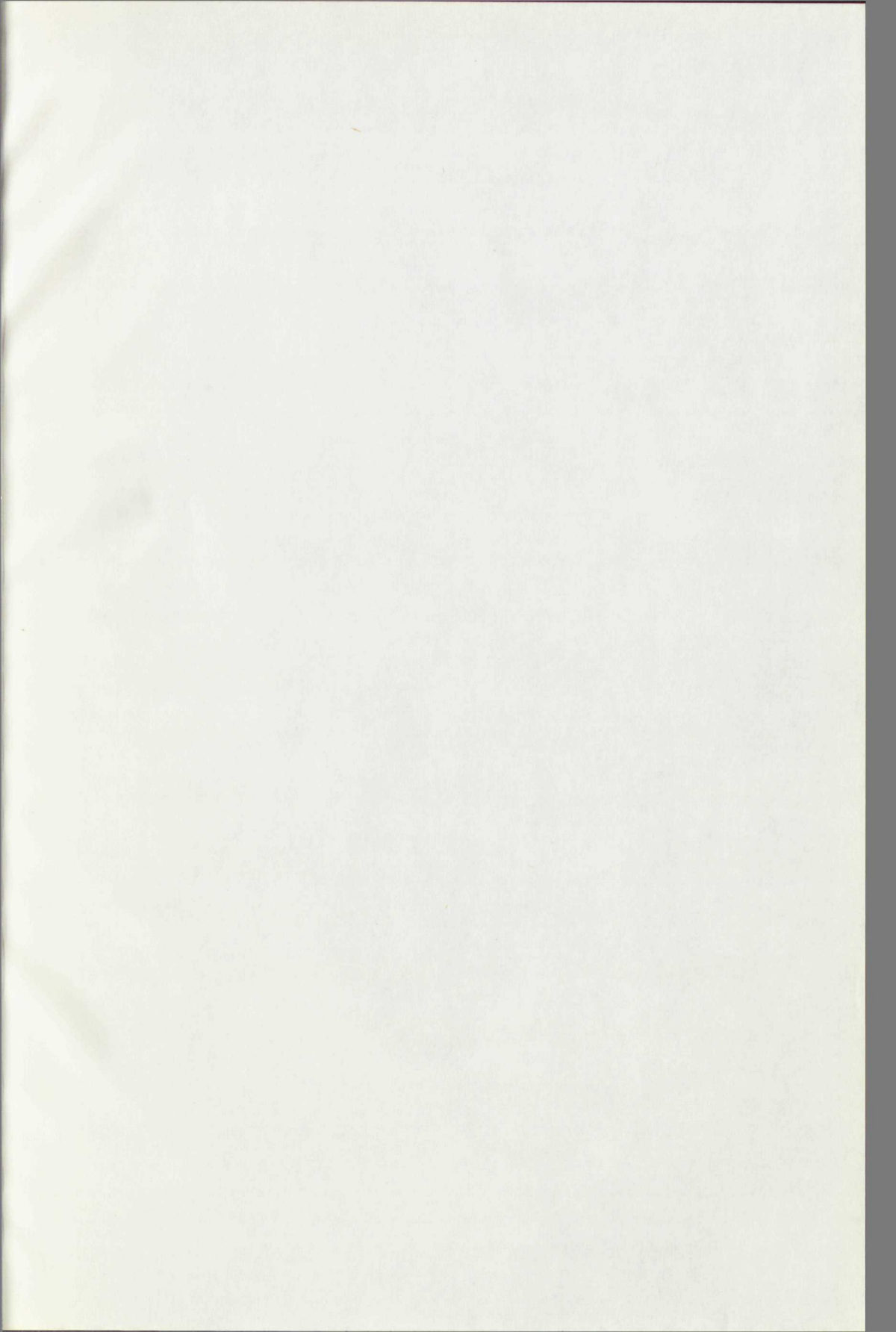
Vad gäller riksdagsledamöternas arbets- och bostadsförhållanden erinrar *fullmäktige i riksgäldskontoret* om att en utredning numera verkställts genom en av fullmäktige tillsatt kommitté, vars betänkande i ämnet överlämnats till riksdagen under hösten 1963 med fullmäktiges skrivelse den 17 oktober samma år och behandlats av bankoutskottet i utlåtande 1963:29. Kommitténs arbete har i enlighet med vissa av riksdagen givna direktiv väsentligen omfattat dels en kartläggning av riksdagsledamöternas nuvarande bostads- och arbetsförhållanden samt deras behov och önskemål i dessa avseenden och dels en inventering av de möjligheter, som står till buds eller kan skapas för att tillgodose dessa be-

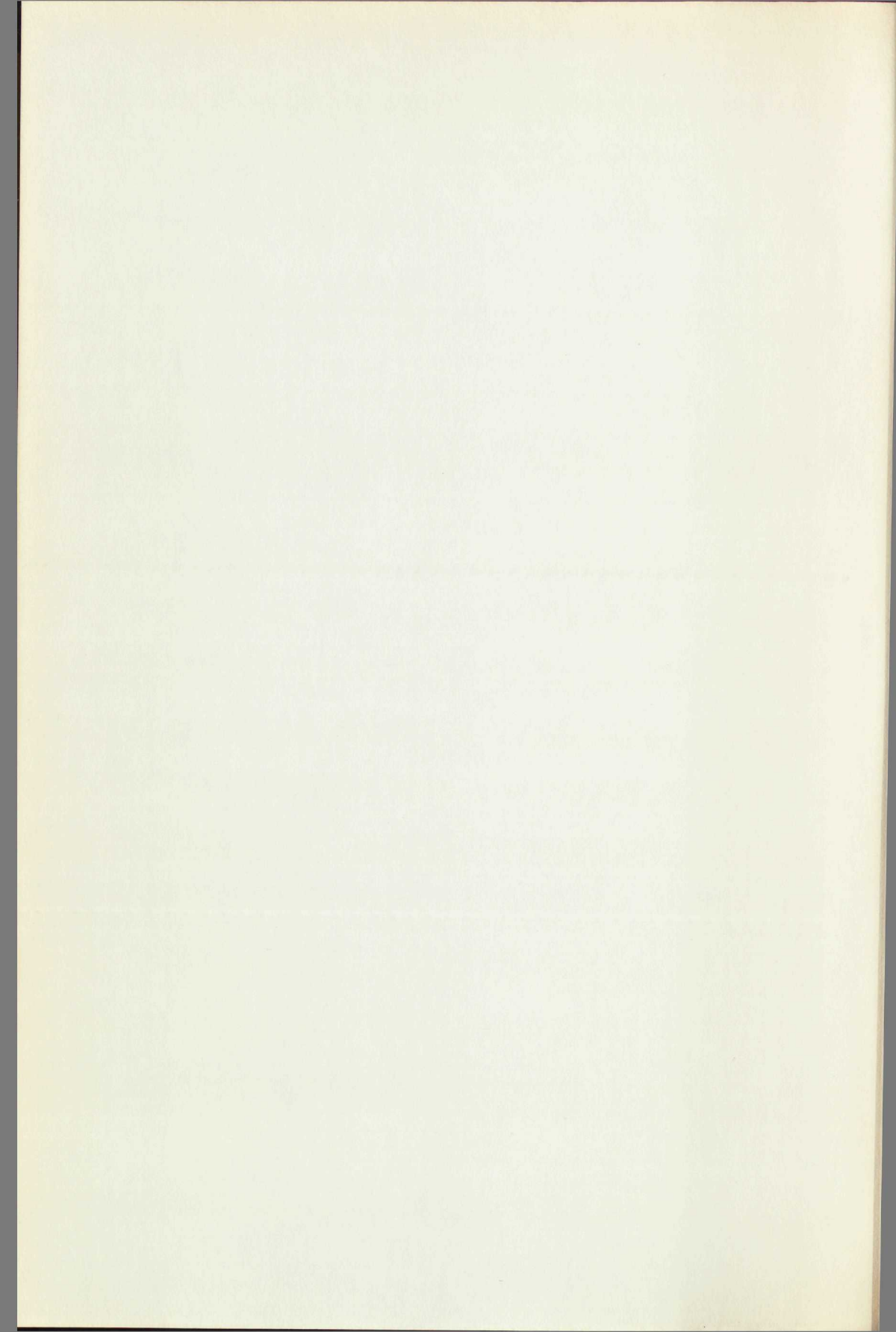
hov. Rörande den närmare innebörden av kommitténs betänkande samt rörande bankoutskottets uttalanden i frågan hänvisas till utskottets nämnda utlåtande. I enlighet med utskottets hemställan har riksdagen uppdragit åt riksgäldsfullmäktige att i enlighet med de riktlinjer, som angivits i utlåtandet, vidare bereda frågan om riksdagsledamöternas bostads- och arbetsförhållanden och att i samband därmed ta de initiativ och i övrigt vidta de åtgärder, som kan befinnas ändamålsenliga och av omständigheterna påkallade, däri inbegripet framställningar i ämnet till riksdagen. Samtidigt har 300 000 kronor anvisats till förvärv av bostadsrätter för riksdagens räkning, varjämte fullmäktige bemyndigats att för anskaffande av bostäder för riksdagens räkning ikläda riksgäldskontoret garanti till ett belopp av sammanlagt högst 500 000 kronor för lån, upptagna av bostadsrättsföreningar, stiftelser eller dylikt. Fullmäktige erinrar vidare om att de i sin omförmälda skrivelse den 17 oktober 1963 beträffande frågan om en ökning av tillgången på arbetslokaler för riksdagsledamöterna och för de inom riksdagshuset arbetande organen framhållit bl. a. angelägenheten av att partiella åtgärder vidtas för att så långt möjligt ernå snara förbättringar av arbetsförhållandena i riksdagshuset. Fullmäktiges avsikt har varit att, i den mån detta ankommer på fullmäktige, vidta anstalter härför. Avslutningsvis uttalar fullmäktige att vid kommande definitiva lösningar av riksdagens lokalfrågor lokalbehovet för såväl pressen som ljudradion och televisionen givetvis bör kunna i erforderlig utsträckning tillgodoses liksom framställda önskemål om inrättande av ett andaktsrum i riksdagshuset.

KUNGL. BIBL.

26 JUL 1965

STOCKHOLM

NORDISK UDREDNINGSSERIE (NU) 1965

1. Transportekonomisk forskning i Norden.
3. Enkelte mellomriksveger mellom Norge og Sverige.

STATENS

OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1965

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen)

Justitiedepartementet

Sammanställning av remissyttranden över författningsutredningens förslag till ny författning. Del 1. Allmänna uttalanden samt 1 och 2 kap. i förslaget till regeringsform. [2] Del 2. Kap. 3, 4 och 5 i förslaget till regeringsform. [3] Del 4. Kap. 7, 8, 9 och 10 i förslaget till regeringsform samt övergångsbestämmelserna. [34] Del 5. Förslaget till riksdagsordning. [37]
Rättegångshjälp. [18]
Godtrosförvärv av lösöre. [14]
Fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap. [17]
Fartygs befälhavare. Gemensamt haveri och dispassch. Ansvarsbestämmelser m. m. [18]
Dagstidningarnas ekonomiska villkor. [22]
Ändringar i ensittarlagen m. m. [26]

Utrikesdepartementet

Sveriges sjöterritorium. [1]

Socialdepartementet

Tandvårdsförsäkring. [4]
Institutet för arbetshygien och arbetsfysiologi. [24]

Kommunikationsdepartementet

Skånes och Hallands vattenförsörjning. [8]
Friluftslivet i Sverige. Del II. Friluftslivet i samhällsplaneringen. [19]
1960 års radioutredning. 1. Radions och televisionens framtid i Sverige I. Bakgrund och förutsättningar, programfrågor. Organisations- och finansieringsfrågor. [20] 2. Radions och televisionens framtid i Sverige II. Bildnings- och undervisningsverksamhet. Forskningsfrågor. [21]

Vägmärken. [33]

Nykterhet i trafik. [35]

Finansdepartementet

Mättenheter. [5]

Uppbördsfrågor. [23]

Nytt skattesystem. Remissyttranden. [28]

Ecklesiastikdepartementet

Antikvitetskollegiet. [10]

1963 års universitets- och högskolekommitté 1. Utbyggnaden av universitet och högskolor. Lokalisering och kostnader I. [11] 2. Utbyggnaden av universitet och högskolor. Lokalisering och kostnader II. Specialutredningar. [12]

De svenska utlandsförsamlingarnas ekonomi. [15]
1960 års lärarutbildningssakkunniga III. 1. Studieplaner för lärarutbildning. [25] 2. Lärarutbildningen IV:1. [29] 3. Lärarutbildningen IV:2. [30] 4. Specialundersökningar om lärarutbildning V. [31]

Jordbruksdepartementet

Ny jordförvärvslag. [16]

1960 års jordbruksutredning. 1. De svenska jordbruksprodukternas distributions- och marginalförhållanden. [27]

Handelsdepartementet

Sveriges släktnamn 1965. [36]

Inrikesdepartementet

Om den kommunala självstyrelsens lokala förankring. [6]

Praktik- och feriearbetsförmedling. [7]

Arbetsmarknadspolitik. [9]

Höjd bostadsstandard. [32]

